

Suomen Turku

ÅBO, VÅR STAD

N:o 4 — 1972

JULKAISIJA - UTGIVARE: TURKU-SEURA, ÅBO-SAMFUNDET r.y.

Ohjehinta 2:—

**kultaa
ja
hopeaa**

design
Pekka Piekäinen

Esittelemme myymälässämme Auran Kultaseppä Oy:n vientimalliston kauneimmat korut.

Turun Kultaseppä Oy

KAUPPIASKATU 5 TURKU ☎ 12 707
HELSINKI — PORI — OULU

Tutuille turkulaisille
ja muille ystävillemme
kiitokset menneestä
vuodesta ja
hyvää vuotta 1973.
Rauhallista Joulua.

**asiakas-
ystävällinen**

Myymälät Turussa: YLIOPISTONKATU 26
EERIKINKATU 12

**HAUSKAN
JOULUN
TOIVOTUKSET**

tyttärelle äidille,
miniälle mummilie
asut, mekot monenlaiset
meillä löytää kaikki naiset
vyöt, helmet somisteet
kukat, kaikki asusteet
— ja jos ei muuta sopivaa
LAHJAKORTTI antakaa!

JOULUTERVEISIN

KAUPPIASKATU 9

Ra-Ke

PUUTARHAKATU 10

ITSEPALVELU-
RAVINTOLA

**HOSPITSIN
HOLVI**

Avoinna klo 7,30—21,30
Yliopistonk. 29 a

**TEILLE, JOKA SYÖTTE
PÄIVÄLLÄ "ULKONA"**

NOPEASTI À LA CARTE-LISTALTA
NOPEAMMIN PÄIVÄN ANNOKSIA
NOPEIMMIN MIKRO-UUNISTA

hi-fi stereostudio

**Nauttikaa
nyt.**

Tulkaa studioomme nauttimaan stereomusiikista. Koekuunnelkaa ja vertailkaa Pioneerin mahtavaa valikoima laidasta laitaan. Viritinvahvistimet, levysoittimet, kaiuttimet, kuulokkeet. Kaikissa 5 vuoden takuu. Nauttikaa kokeilustanne.

11 viritinvahvistimen sarjasta malli FX-330. 5 vuoden takuu.

PIONEER

**TURUN
KONEMYYNTI**

Kauppias- ja Linnank. kulma.
Puh. 17 950

VET DU VERKLIGEN VAD SOM
HÄNDER I ABO?

TIEDÄTKÖ TODELLA MITÄ
TURUSSA TAPAHTUU?

BESTÄLL — LÄS
TILAA — LUE

ÅU

Lahjatalo CENTRUM ja laaja myymäläverkkomme ovat tänä jouluna varautuneet mitä parhaaseen joulupalveluun.

Tervetuloa onnistuneille jouluostoksille!

E TARMOLA

**Kiinteistötoimisto
M. LARMASTO**

Yliopistonkatu 12 a B
Puhelin 28 890

AurA

T:mi ANTICOR

Teollisuuskatu 44 - Puhelin 371 720

AUTOJEN RUOSTEENESTOALAN ERIKOISLIIKE

- Sisä-, ulko- ja rautarakennemaalauksia
- Lattian päällystyksiä

MAALAUSLIIKE KURTTI jälk.

Puhelin 13 524

VESIJOHTOLIIKE REIMAN

Sirkkalankatu 14 b - Puh. 33 30 60, 36 06 81

LILJAN LEIPOMO

LEIPOMO: Lemminkäisenkatu 42. Puh. 36 21 21

MYYMÄLÄ: Sirkkalankatu 3. Puh. 15 488

Suomen Turku

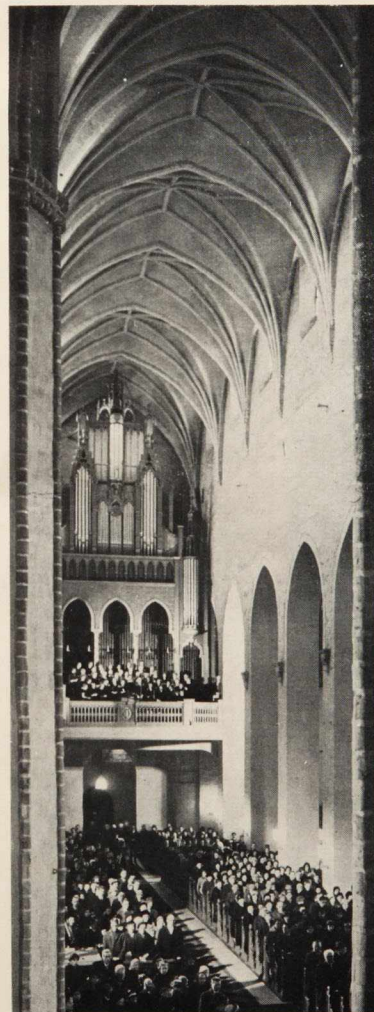
ÅBO, VÅR STAD

N:o 4 - 1972

Tuomiorovasti, dosentti

LAURI HUOVINEN:

Turun tuomiokirkon tulevaisuus

TUOMIOKIRKON menneisyys on aina kiinnostanut ihmisten mieliä. Tällä hetkellä on sen historian tutkimus huomiota herättävässä vaiheessa. Åbo Akademin taidehistorian laitoksella piti äskettäin nuori tutkija Bo Lindberg esitelmän, jossa hän esitti väitteen, että tuomiokirkon vanhin osa on — toisin kuin nykyään usein arvellaan — 1100-luvun lopulta oleva harmaakivinen, romaanista tyyliä edustava sakaristo. Tämä sakaristo on kuulunut paikalla olleeseen puukirkkoon, Turun varhaisimpaan seurakuntakirkkoon. Monien havaintojen perusteella voidaan tehdä tärkeä päätelmä, että Turku on suunnilleen 800 vuotta vanha eikä sen vanhin kirkko ole paljoa nuorempi! Tuomiokirkkona

sen kivinen seuraaja lienee palvellut v. 1259. Näin ollen professori Juhani Rinne on tuomiokirkon tutkijoista se, joka saa vastaanottaa onnittelevien ruusukimpun: hän on oikeimmin oivaltanut kirkon historian kokonaisvaiheet. Jäämme odottamaan Bo Lindbergin julkaisuja!

TUOMIOKIRKON tulevaisuus kiinnostanee tällä hetkellä ihmisten mieltä vielä enemmän kuin menneisyys. Kiinnostus lähenee huolestuneisuutta! Monissa yhteyksissä yhä viitataan siihen, miten altis tulen vahingoille kirkko on. Jokaisena sen historian vuositatana on palo riehunut sen suojissa, usein "polttaen kaiken mikä voi palaa ja sulattaa kaiken mikä voi sulaa". Tulen pelkoa ei tosiaankaan voi vähätellä. Viime aikoina on Suomessa joka kymmentä vuotta kohti palanut kolme puukirkkoa: v. 1968 paloivat Hailuodon, Sidebyn ja Äänekosken kirkot; v. 1958 tienoissa paloi niinkään kolme kirkkoa, mm. Oriveden. Mutta eikö Turun tuomiokirkko ole kivestä? On, kuori on, mutta tornin sisusta ja vesikaton koko alusrakenne on puusta.

HUOLESTUNEISUUS ei kohdistu vain puiisiin rakenteisiin: millainen on kirkon perustus, kestävätkö katon kannatinpalkit vähänkään runsaslumisempaa talvea, koki-lämmitysjärjestelmä on loppuunkulunut, sähkölaitteet on uusittava, urut ovat vanhat ja kehnokuntoiset, koko kirkon sisustus jäi viime restauroinnissa syrjään jne.

Miten käy Suomen kansallisyhäkön? Miten käy tämän maamme rakennushistoriallisesti edustavimman ja juhlavimman muistomerkin, jonka Suomi sukupolvien perintönä on saanut ja jota se läpi vuosisatojen on uskollisesti vaalinut?

SUOMEN miehet ja naiset, missä tahansa he asioiden ratkaisuihin pystynevätkin vai-

kuttamaan: olkoon Turun tuomiokirkon entiseen, jos mahdollista, entistä ehompaan kuntoon saattaminen jokaiselle suurtenkin uhrauksien arvoinen asia! Nähkäämme sen tulevaisuus suurena, mieltä kohottavana!

Lauri Huovinen

Kaupunginjohtaja
VÄINÖ J. LEINO:

TURKU - SUOMEN TURKU

ENEMMÄN kuin minkään muun suomalaisen kaupungin olemukseen kietoutuvat Turun kohdalla yhteen menneisyys, nykypäivä ja tulevaisuus. Vuosituhat ja enemmän on vierähtänyt aikaa siitä kun suomea puhuva väestö asutti ne seudut, joilla Aurajoki yhtyy mereen. Sen jälkeen on jokainen vuosisata, jokainen sukupolvi lisännyt oman osuutensa seudun rikkaaseen kulttuuriperinteeseen ja jättänyt vaikutteita tuleville polville. Huolimatta siitä, että kaupunki aikojen vieressä on yli kolmekymmentä kertaa tuhoutunut, on se aina rakennettu uudelleen ja aina se on sekä taloudellisesti että kulttuurillisessa mielessä jälleen noussut suureen arvoon valtakunnallisissa puitteissa. Kaupungista on muodostunut cocktail, jonka osatekijät perustuvat eri aikakausien kokemukseen ja siihen, että uutta on voitu ennakkoluulottomasti vastaanottaa. Siinä ristiaallokossa, jonka uusi ja menneet ajat, vanhat ja uudet aatteet muodostavat, on noussut Turku kaikkien tutemana ja asukkaittensa rakastamana.

TURKU on maan ensimmäinen kaupunkilaiskeskus ja kaupunkimaiseen asutukseen eri aikakausina mutta eritoten nyt omat edellytyksensä osoittanut. Tämä on tosiasia, joka on pidettävä mielessä silloin kun suuntaamme ajatuksemme tulevaisuuteen ja yritämme nähdä, minkälaiseksi tulevaisuuden Turku on muodostuva ja mihinkä suuntaan meidän on pyrittävä sen kehitystä auttamaan.

ASIAALLISESTI ottaen Turku — Suomen Turku, Finlands Marktplatz, kuten eräs vanha saksalainen teos seutua luonnehti — syntyi sillä merillä löysivät suuret laivat maailman meriltä löysivät tiensä kaumiin saariston suojaamaan satamapaikkaan. Nuo laivat kuljettivat Turkuun ja Turusta suuren määrän rahtitavaraa, jonka vaihto ja myyminen tapahtui täällä. Liikenneyhteydet maan sisäosiin ja satama merkitsivät luonnollisen liikennesolmun syntymistä, jonka ympärillä normaalit kaupunkilaiselinkeinot käsitö, kauppa ja palvelukset sekä teollisuus saivat erinomaiset mahdollisuudet kehitymiselle. Taaja asutus, ihmisten vuorovaikutus toisensa kanssa, ulkomailta tulevat

vaikutteet mahdollistivat niinkään korkean kulttuurin syntyminen. Uuden ajan matkailija on löytänyt samat reitit ja me voimme itse todeta matkailun rikastuttavan vaikutuksen omaan elämänpääpiiriimme. Jatkuvan talvimerenkulun syntyi 1898 on myös avannut uusia mahdollisuuksia kaupungillemme, jonka satama vaikeinakin talvina ratkaisevasti palvelee koko maata, sen elinkeinoelämää ja sen kansalaisia.

TURUN kehitys on luonnollisesti olennaisella tavalla yhteydessä valtakunnalliseen kehitykseen. Isänmaamme kehityksen vuodet ovat

Väinö J. Leino

olleet myös kaupunkimme kukoistuskausia kun sensijaan valtakuntaa kohdanneet koettelemukset ovat kovin kourin koetteleet myös omaa yhteiskuntaamme.

KUN toisen maailmansodan jälkeen voimakas kaupunkilaistuminen alkoi, on Turku läilöinkin voinut esittää oman mukauttamiskykynsä ja on tullut maan huomattavimpiin kuuluvaksi maaseudulta siirtyvää väestöä jatkuvasti vastaanottavaksi keskuksiksi. Kun maamme väestösolmun syntymistä, jonka ympärillä normaalit kaupunkilaiselinkeinot käsitö, kauppa ja palvelukset sekä teollisuus saivat erinomaiset mahdollisuudet kehitymiselle. Taaja asutus, ihmisten vuorovaikutus toisensa kanssa, ulkomailta tulevat

punkkiläiväestön määrä nousee n. 70 %:iin, on ilmeistä, että väkiluvun nousuun edelleen on varauduttava.

TOINEN nykyhetken ja Turun merilliseen asemaan liittyvä kehitystekijä saattaa olla nykyinen yleismaailmallinen kehitys, jossa kansallisten valtioiden rajojen merkitys vähenee ja kansainvälinen kauppa kokonaisuudessaanikin yhdeytyä.

SATAMAMAAMME on suurin uhrak-sin kehittänyt Helsingin rinnalla maan toiseksi suursatamaksi täydelliseen laitteeseen sekä henkilö- että tavaraliikennettä varten. Viime vuosina satamaan liittynyt vapaavarasto ja rahtitavaraterminaali ovat omiaan tätä kehitystä tukemaan.

NYKYINEN satamamme on vielä kehityskykyinen, mutta tulevaisuutta varten on jo nyt nähtävä uusien ratkaisujen välttämättömyys. Uskon, että jo lähitulevaisuus tulee näkemään satamamme laajentuvan Raisiolahdelle, jossa Koivuluoto tarjoaa erinomaiset mahdollisuudet tässä mielessä. Nykyaikaiset satamalaiteet Koivuluodolla perinteellisen ja myös kehittyvän laivastoasemamme rinnalla laivanrakennukseen liittyvien yritysten välittömässä yhteydessä tulevat lähi vuosikymmeniä muodostamaan sitä kuvaa, joka kauniina luonnonpiirtona säilyvän Ruissalon ohella ensimmäisenä tervehti vesitse Turkuun saapuvaa.

KAUPUNGIN muotoutumista ajatellen on nähtävä Aurajoen säilyttävän oman paikkansa kaupungin keskuksen halki virtaavana ja siellä tehtäviä ratkaisuja keuhkeisesti määrittävä tekijänä. Tämän joen ympärillä on perinteellinen ruutu-kaava-alueemme, jonka puitteissa Turku säilyttäneen pitään sille nykyäänkin karakteristisen hahmon. Joen rantaan lähivuosina nousevat rakennukset on pyrittävä pitämään hallimassa siten, että rantojen tasapainoinen ja rauhallinen sintonia pääsee ehyesti soimaan. Joen rannoilla on viime vuosina poistettu vanhoja teollisuuslaitoksia ja tiowen, että meidän sukupolvemme näkee näin vapautuneiden ja puistoksi muuttuvien alueiden sellaisina säilyvän. Aurajoki ei enkä enää ole

● Aurajoen venelaitureita on kaukana Joensuusta.

sellainen liikenneväylä kuin joskus aikaisemmin, mutta kaupunkikuvan antajana ja kesäisin tuhansien moottoriveneiden kiinnitysalueena ja kaupunkikuvalle teimaa antavana sen merkitys on suuri. Jokisuun alueella suuret telakat ja satama tulevat hallitsemaan kuvaa, mutta yöspäin joen vartta olevat rannat voivat muodostua merkittävässä määrässä kaupunkilaisten rauhallisten hetkien kävelyreiteiksi ja kohtaamispaikoiksi historiallisten rakennuskokonaisuuksien säilyttäessä perinteellisen muotonsa ja asemansa arvokkaasti kokonaiskuvaa täydentäen.

YLOSPÄIN joen vartta kuljetaessa saavumme alueelle, jossa Yliopiston maailma kohtaa virran. Tulevat vuodet ja vuosikymmenet nähdään sen laikoksen, joka syntyi puolisen vuosisataa sitten vapaan kansan lahjana vapaalle tielelle, ulottavan laitoksensa joelle asti. Yliopisto ja ylioppilaat omine kyllineen ovat jo löytäneet täällä työssijansa ja täällä yliopistoalueet tulevaisuudessa pääsevät kehitty-mään.

KAUPUNGIN rajat ovat tällä hetkellä kovin ahtaat rajoittaen vapaa-

ta kaupunkisuunnittelua ja pakot-taen maankäyttöön paljon tehok-kaammin kuin mitä ihanteista kiinni pitävä suunnittelu sinällään voisi hy-väksyä. Kaupungin rajat, sen me-rellinen sijainti, Aurajoki, rautatie ja historiallinen ruutukaavakeskus ovat niitä ääritkeijöitä, jotka sanelevat lopullisen ratkaisun muodot fyysiselle kaupungillemme ja jotka säätävät kaupungin piirissä kohi-sevaa elämää.

TURKU on elävä kaupunki ja elä-mää palveleva yhteiskunta. Nyky-aikana Turku ei voi elää museo-keskuksena tai romanttisten leht-ken ja kumpujen idyllinä, vaan se on todella paikka, missä ihmiset elävät monimuotoista elämää ja jonka piirissä he tekevät työtään ja vapaa-aikaansa viettävät. Auto on heidän palvelijansa. Motorisoi-dulle liikenteelle on välttämättö-myden pakoste haettava omat väylänsä ja toteuttamiskelpoiset muotonsa. Liikenne on suuria kau-pungin moottoriteitä pitkin ohjatta-va pois mahdollisuuksien mukaan ruutukaava-alueen ja asuntoalueiden väyliitä siten, että auton käyttöön liittyvä joutisuus voidaan säilyt-tää.

ME rakennamme tällä hetkellä vuodessa n. 2500 asuntoa, mikä merkitsee kymmenessä vuodessa 25.000 asutovyksikköä. Jos me pys-tyimme säilyttämään tämän raken-tamisnopeuden, nykyisen Turun kaupunkikuvaa tulee olemaan lähi vuosikymmeninä nykyistä huomatta-vasti urbaanisempi asumalähiöiden muodostaessa kaikkialla kaupungin alueella ehyitä kokonaisuuksia, joi-lta omat väylät johtavat liikekes-kuksen, työpaikkoihin ja yhtenäi-sille viheralueille.

TULEVAT vuosikymmenet nähe-vät Hirvensalon ja Kakkerran muuttuvan tehokkaasti rakenne-tuiksi asuma- ja osittain teollisuus-alueiksi ja vireä rakentaminen pääs-se käyntiin niillä alueilla, jotka ovat kuuluneet Maarian kuntaan ja Paattisiin joka 1. 1. 1973 liittyi Tur-kuun.

KAUPUNKIRAKENTAMISEN läh-tökohtana on luonnollisesti aina ihminen ja hänen tarpeensa. En ole suinkaan vakuuttunut siitä, että tulevaisuuden Turku olisi ihmiselle sinänsä viihtyisämpi tai parempi kuin nykyinen Turku tai menneiden vuosisatojen kaupunki tällä pae-lla. Uskon kuitenkin, että tule-

Johannes Koikkalainen

Lauri Orell

Uuti Palaja

Toimittaja

OIVA KOIVISTO:

Turun apulaiskaupungin-johtajilla on puheenvuoro

● Suomen Turku on asettanut Turun neljän apulaiskaupunginjohtajan vastattaviksi seuraavat kaksi vuodenvaihteen kysymystä:

- 1) Mikä tänä vuonna omalla sektorillanne tapahtunut ratkaisu on ollut kaikkein tärkein?
- 2) Mikä asia pitäisi mielestänne saada ensi vuonna ratkaisuun?

vaisuuden ihmiset kehittävät yhä edelleen samaansa perintöä oman aikakautensa tarpeita ja elämänmuotoja vastaavaksi. Olen vakuut-tunut siitä, että tulevaisuuden yh-teiskunnassa tällä seudulla ihminen on varmasti turvattu ja että hä-nellä on nykyistä paremmat olo-suhteet onnelliseen elämään oman aikakautensa arvojärjestelmän mukaan. Syntyminen, eläminen, kuo-leminen, elinkeinon harjoittaminen, työssä käynti, vapaa-ajan vietto, kulttuuriharrastukset ja kaikki suu-ren keskuksen moninaiset elämi-senmuodot tulevat varmaan löyt-mään omat sijansa tulevaisuuden kaupungissamme. Me voimme sa-noa, että elämämme on tällä het-kellä rikas täällä meren äärellä Aurajoen ja meren yhtymäkohdassa. Näin ovat sanoneet sadat sukupol-vet ennen meitä ja tulevat sano-maan meidän jälkeemme.

JOKAINEN aikakausi luo oman kaupunkinsa ja löytää omat arvos-tuksen kohteet. Uskon kuitenkin, että Turun kaupungin sinfoniassa tulee vaihtelevin muunnelmin soi-maan aina meren sinfonia sekä ra-kentävän työn ja tapahtumakyl-läisen elämän laulu.
(Ajatukset julkaistu Turku-seuran 15-v.juhlassa 19. 10. 72).

Paavo Koponen

Opetus- ja sivistystointa johtava apulaiskaupunginjohtaja J. KOIKKALAINEN:

1) Ilmeisesti paras ratkaisu oli peruskouluuunnitelman B-osan hyväksyminen, joka merkitsee pitkää askelta peruskouluvalmiutta kohti. Valtiovallan aikataulussa Turun siirtyminen peruskouluun tapahtuu v. 1976, mutta olemme anoneet pe-ruskouluun pisteittäisiä toteutta-mista. V. 1973 se on jo myöhässä, mutta vuodeksi 1974 sitä on anotto. Kokeiluperkouluutoiminnan an-siosta täällä on valmius pitkällä, joten toivomme pisteittäiseen siir-tymiseen olevan edellytyksiä.

2) Uimahallin vuoden alussa aloitettavien rakennustöiden koi-vaan vauhtiin saattaminen vuoden aikana sekä periaatepäätös jäähäl-lin rakentamisesta ja vauhtia sen suunnitteluun.

Sosiaali-, terveydenhoito- ja sairaalatoiminta johtava apulaiskaupunginjohtaja LAURI ORELL:

1) Tietyksi kansanterveyslain voimaantulo oli tärkeintä, mutta sehän ei kuulu kaupungin ratkaistaviin asioihin. "Sisäisissä" asioissamme oli epäilemättä tärkeintä pitkään viivästynyt Runosmäen vanhainkodin rakentamispäätös. Siitä päätettiin tehdä iso, 240 paikan laitos. Piirustukset on laatinut Arkkitehtitoimisto Sarainmaa & Co ja rakennusten tilavuus on 43.000 m³. Pohjatyöt saatiin myös käyntiin jo syksyllä, mutta näin suuren laitoksen valmistuminen vaatii aikaa v. 1974 puolelle. — Nykyisin Liinahaan vanhainkodissa on 120, Luolavuoren vanhainkodissa 210 sekä Mänbyrinteen huoltokodissa Laupusten osastoineen 190 paikkaa eli yhteensä 520 paikkaa, joten Runos-

Kaupunkisuunnittelua ja kiinteistötoiminta johtava apulaiskaupunginjohtaja UUTI PALAJA:

1) Omalta kannaltani olisi kaikkein tärkeintä ollut moottoritiejuhtun saattaminen ratkaisuun, mutta siinä kävi kuten tiedetään. Minun sektorini kannalta oli epäilemättä tärkeintä ja kaupungin kehitykseen pitkällä tähtäyksellä eniten vaikuttavaa, kun kaupunginvaltuusto 24. 4. hyväksyi yleiskaavan mittoituserusteet.

2) Ensi vuonna minun sarallani olisi tärkeintä, että valtuusto hyväksyisi yleiskaavan kokonaisuudessaan ja tämä työ saatettaisiin siten prof. Kivisen osalta päätökseen. Yleiskaavatyö ei suinkaan pääty tähän. Nykyisin se on meillä kuten muallakin jatkuvaa. Asetetaan esim. pieniä yleiskaavaryhmiä uu-

distamaan kaavaa ajoittain tai uusien perusteiden ilmaantuessa. Yleiskaavalle työsin hankitaan sisäasiainministeriön vahvistusta, sillä tämä menettely saattaisi muuttaa yleiskaavan liian velvoittavaksi. Kaupunki voisi joutua ylivoimaisten lunastustehtävien eteen, jotka myöhemmin saattaisivat osoittautua tarpeettomiksi. Mutta valtuusto vahvistaisi yleiskaavan kaupungin kehittämisen ohjeeksi ja perustaksi. mäki kasvattaa paikkalukua yli 46 pros.

2) Ensi vuoden tärkein tavoite on Jyrkkälään lastentalo. Sen edellä ohjelmassa olisi ollut Kerttulin lastentalo, mutta kun asemakaava ei ole vielä selvä, sitä ei päästä suunnittelemaan eikä rakentamaan. Jyrkkälässä sen sijaan on tontti valmiina ja parhaillaan laaditaan lastentalon piirustuksia. Siihen tulee 145 paikkaa sekä lisäksi terveyslautakunnan käyttöön neuvola-tilat.

Teknillistä ja rakennustoiminta johtava apulaiskaupunginjohtaja PAAVO KOPONEN:

1) Toivon, että sataman hyväksi tehdyt ratkaisut kokonaisuudessaan muodostuvat Turun kannalta tulevaisuutta parhaiten palveleviksi. Tähän sataman muutostyöhön liittyvät monet työt väylän ja satamailtaan ruoppauksista moniin terminaaliratkaisuihin ynnä kenttätoihin asti ovat sellaisia, joiden osalta turkulaiset voivat omin silmin todeta muutokset.

2) Lounais-Suomen vedenhankintaan on saatava ratkaisuun ja yhteistoimintaa järjestettävä asiassa. Turun kaupungin on alueen suurimpana vedenjakelijana tuettava Raumalta Paimioon ulottuvaa alueen pitkän tähtäyksen ratkaisuja tässä elintärkeässä kysymyksessä.

Aleksis Kiven muisto Turussa

KANSALLISKIRJAILIJAMME Aleksis Kiven kuolema tapahtui uudenvuodenaattona sata vuotta sitten. Turku on huomioonotonan muistovuoden erittäin tehoisasti. Kuluvan joulukuun puoliväliin sijoitettiin Turun Kaupunginteatterin ensi-ilta, jolloin ohjelmistoon liitettiin "Seitsemän veljestä" Ritva ja Kalle Holmbergin näyttämösovituksena. Pääohjaaja Kalle Holmbergin ohjaama esitys on samalla kunnianteko sata vuotta täyttäneelle suomenkieliselle vakinaiselle teatterille. Kaupunginteatteri esittää näytelmän uudenvuodenaattona klo 14.30 Sylvesterinpäivän muiston merkeissä.

TURUN kaupunki on mukana myöskin erityisessä Sylvesterinpäivän juhlassa, joka uudenvuodenaattona 31. 12. 1972 järjestetään Turun Aleksis Kivi-kerhon aloitteesta Turun työväenopiston juhlasalissa Kaskenkatu 5. Juhlan alkamishetki on klo 14. Kysymyksessä on kaikille avoin kulttuurijuhla, johon ei kannata pääsymaksua. Avauksen suorittaa kaupungin nimissä apulaiskaupunginjohtaja Uuti Palaja ja esitelmän pitää kerhon kunniajäsen ap professori Vilho Suomi teemanaan "Aleksis Kiven kuva". Lisäksi on taiteellista ohjelmaa.

SYLVESTER-juhlan ohjelmalehtiessä on kaupunginjohtaja Väinö J. Leinon laatima muistojuhlan merkityksiä korostava tervehdys. Kaupunki huolehtii juhla-alaistuksen järjestämisestä muistopäivän illaksi kaupunginteatterin edustalla olevalla Kiven patsaalle.

● *Sedan författaren Ole Torvalds (bilden) lämnade en stor del av sitt dagliga journalistiska arbete för att få syssla mera med rent litterära uppgifter, har han bland annat fullbordat en svensk verstolkning av en gammal latinsk sångsamling med stark Abo-anknytning, "Piae Cantiones", i sin första tryckta redaktion utgiven 1582. Här invid berättar han litet om sitt arbete och ger ett par prov ur den nyss utkomna tolkningsvolymen.*

● *Turkulainen kirjailija Ole Torvalds on suorittanut suurtyön. Hän on ruotsintanut vanhan latinankielisen laulukokoelman "Piae Cantiones", jonka ensi laitos sai painaosun v. 1582. Hän kertoo tässä kirjoituksessa työstään.*

Pärlstickeri för en åbobo: att tolka "Piae Cantiones"

Å, SINNENS LUMPENHET (O mentes perfidas)

Å, sinnens lumpenhet och tungors dubbla tal!
Å, vittens trolöshet och domstol som är fall!
Könstfärdighet förmår ge falskhet gudlets sken.
Vad fattigmannen får är järn och kiselsten.

Ostraffat bryter man sin loven öppet här.
Förlitlan på varann knappt far och som mer här.
Knappt kan man lita på att läkarn ej bedrar.
Och jag, som klagar så, har föga tillit kvar.

lockande att bidra till att de skall kunna tas upp igen, i en tid då latin på grund av sin ringa matnyttighet håller på att bli ett nästan helt okänt språk hos oss.

MEN ett elände har det som sagt varit att arbeta med dessa texter. De är visserligen ingalunda svåra att förstå, ord för ord — men det

skulle vara tämligen meningslöst att ge ut en i främsta rummet ordagrann, men versmässigt fri översättning. Ved dessa gamla sånger har att säga, det har de att säga just som sånger, inte huvudsakligen som "poesi", och påståtten till arbetet kom naturligt nog från ett musikförlag, Fazer Musik AB.

TOLKNINGEN har alltså i främsta rummet haft att ta sikte på största möjliga trohet i rytm, strofbyggnad och rimflätning. Naturligtvis har det samtidigt gällt att vara så trogen som möjligt också mot textens innebörd och ordalag. Men det är klart att de här två helt olika kraven alltemellan har kolliderat, och då har bokstavstroheten fått lov att vika för den verbetkniska precisionen, för sångbarheten. Till bilden har också att de latinska medeltidsångerna ofta rimmar ihärdigt på identiska ändelser, en bekvämt metod som dock känns tämligen omöjlig i svensk vers med självaktning. Somliga sången är formliga rimflator som har gett mig en inete obetydlig del av mina numera ganska många gråa här.

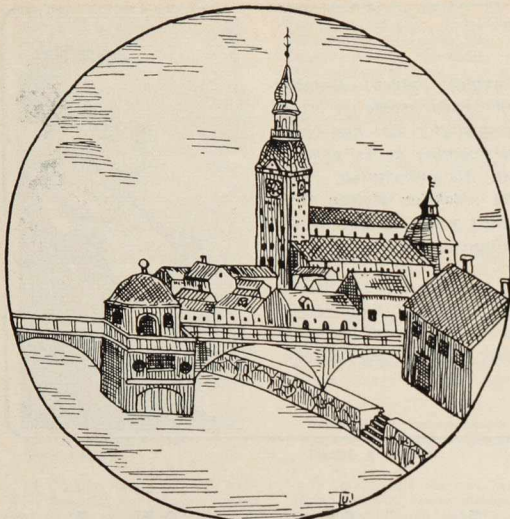
MEN arbetet har också haft sina ljuspunkter. Att sitta och snida på orden till Henrikshymnen, "Ramus virens olivarum", inte utan skäl kallad "Finlands första nationalhymn", kändes exempelvis som en

KIITÄMME TEITÄ, TURKULAISET

aktiivisesta osallistumisestanne Turun-päivän viettoon
ja toivotamme Teille kaikille

Rauhallista Joulua ja Hyvää Uutta Vuotta

TURUN-PÄIVÄN TOIMIKUNTA -72

● I en sedan länge försvunnen medeltida byggnad i slutningen till domkyrkans västgavel (innanför gytret av hus på den gamla bilden) höll Katedralskolan till i långa tider, och i skolhusets musikrum, den såkallade "Diskantkammaren", ljöd två dagligen sånger ur "Pieze Cantiones".

● Keskiaikainen Turun tuomiokirkko, jonka länsirinteessä oli katedraaloulun rakennus.

Turun historian valottajia

VALTIONARGELOGI, prof. Juhani Rinteen syntymästä tuli kuluva joulukuun 2 päivänä kulu-neeksi sata vuotta. Syntymäpäitä oli Piikkiö, mutta kotikunnaksi tuli jo varhain Kaarina ja koulu-kaupunki Turku. Valmistuttuaan fil.kan-didaatiksi v. 1899 hän jo seuraava-na vuonna ryhtyi muinaistutkijaksi. Fil.tohtoriksi Rinne valmistui v. 1914.

JUHANI Rinteen asema nimen-omaan Turun historian valottajana on aivan keskeinen. Vaikka tutki-mukset ja entistämistyöt monissa kohteissa — Koroinen, P. Olavin luostari, Kaarina ja Maarinen kir-kot, Turun linna — ovat perustavaa laatua, jäi kuitenkin hänen merkit-tävimmäksi työnsä Turun tuomio-kirkon entistämistöitten suoritus 1920-luvulla ja sen pohjalta vv. 1941—52 julkaistu teos "Turun tuomio-kiirkko keskiaikana I—III". Hänen elämäntyötään kattaa kansa-laisten kunnioitettava kiitollisuus.

*

Prof. Oskar Nikulan kirjoit-tama "Turun kau-pungin historia 1809—1856" on valmistunut ja jul-kistettiin 7. 12. 72. Tähän päättyy hänen alkuperäisen sopimuksen mu-kainen osuutensa tässä historiankir-joituksessa. Edellinen osuus "1721—1809" ilmestyi vuosi sitten kah-tena niteenä. Uusi nide on edellisen tapan perinteellistä, helposti luettavaa tekstiä.

● En mängd intressant kultur-historia med Åbo-anknytning lyfte professor Carl-Rudolf Garberg upp i ljuset, och mera kunde det ha blivit om inte hans forskar-gärning hade avbrutits av döden. Då han gick bort i början av oktober läg tredje delen av hans stora verk Boktrycket i Finland färdig i manuskript, och ur den kommande volymen är vi här i tillfälle att återge ett avsnitt av speciellt intresse för åbabor. — Hela det imponerande verket, på vers första del han år 1948 dispu-terade för filosofie doktors grad, är ett i sitt slag i Norden enastående arbete, som allsidigt belyser våra boktryckeriers öden och pro-duk-tion och arbetsförhållanden samt utvecklingen av deras teknik och typografi, formgivning och illustrationsmaterial.

Professor

CARL-RUDOLF GARBERG:

FRENCKELLSKA TRYCKERIET EFTER BRANDEN 1827

ETT TRYCKT CIRKULÄR, daterat Stockholm den 22 september 1827, underrättade Johan Christoffer Frenckell III sina bokhandelsförbindelser om att branden i Åbo den 4—5 september inte endast hade förstört hela hans lager av egna och andras förlagsartiklar, utan också försatt firman »i den beklagansvärda belägenhet, att utaf värt vidlyftiga Boktryckeri, med tillhörande 7 st. Pressar och rika Stilförräder, icke ens så mycket återstår, som erfordras för att i tryck åstadkomma dessa rader.» Frenckell reste sjöfallet inte till Stockholm bara för att låta trycka detta cirkulär; viktigast var att han lyckades få köpa det s.k. Imnelii tryckeri, som senast drivits av konstförfant C. R. Roselli men från februari 1827 hade legat oanvänt. Föga mer än fem veckor efter branden stod den nyförvärdade officinen färdigmonterad i Åbo i sådant skick att *Åbo Tidningar* den 13 oktober kunde delas ut till prenumeranterna. Det förra tryckeriet hade blivit lågornas rov, påpekade utgivaren, »men genom osparad kostnad och oförtrudna bemödanden har det allredan lyckats oss att iordningbringa ett nytt, hvars skyndsammaste anskaffande syntes så mycket mera angeläget, som, under denna förbringens tid, en genom eget Dagblad lättad communication mellan hit och dit af ett grymt öde kringjadade invånare, blifver icke blott önskelig utan äfven ytterst nödvändig.»

eggande uppgift. Här var de vers- tekniska svårigheterna inte näm- värda: de låg egentligen bara i att de udda raderna, som har tvåstavi- ga rim, har en annan rytm än de jämna raderna med enstaviga rim; i omkvädet råder samma växling i rytmen, men med de en- och två- staviga rimmen omkastade:

Oljekvist av duvan buren
kom grön ifrån flodens mark.
Parvis vandrar alla djuren
och inlycks i Noaks ark.
Därför nu, allt Finlands folk,
dig gläd över gåvan:
Du kristnats av en helig tolk
för Guds röst från ovan.

EN hel del av sångerna opererar med tämligen formelartade uttryck för bibliska händelser och fromma tankar. Men det saknas inte heller lyriska partier som det har varit en glädje att försöka ge svensk form. Och ibland skymtar en liit bister uppbyggelsehumor eller en dras-tisk förmåningsstil eller den alltid lika aktuella klagan över ondska och opålitlighet. Nu när modern är undan ångrar jag inte längre att jag låt locka mig att ta itu med uppgiften.

HÄR invid återges ett par prov ur samlingen.

OLE TORVALDS

UR: SCHOLARER, KOM NU SAMMAN

(*Scholares, convenite*)

På golvets halm i fruktan ni sitter för den tuktan
magistern delar ut.
Men framsteg här i livet
gör den som undergivet
bär skolans hugg och hut.
All hälsa, välgång viker
när herden fåren sviker
så hjorden vilse går.
Latinet sjunker neder
för råa ordaseder
där skolans lag ej rår.

Att akta pengars värde
kan gagna ock den lärde,
men bättre rikdom är
att en gång lagerkransen
ger klara lärdomsglansen
åt allas pannor här.
Knappt kan ni solmisera
och Musa deklina,
vet ej vad flit är värd.
I slälet vill ni dansa
och börjar kärligt svansa
för världens nöjesfärd.

Officinen inhystes till en början nödtorftigt hos Frenckells svåger överjägmästaren Bodén, Södra kvarteret 76, vid Åstrandens, och från den 1 oktober 1828 i den s.k. von Willebrandska gården, i samma kvarter (nu Slottsgatan 22), kronan tillhörig, där tidningarna delades ut i Sten-pavillonen, till venster om inkörsporten vid Slottsgatan». Provisoriet synes ha varat till hösten 1829, då firmen flyttade till och sedermera förvärdade gården Södra kvarteret 54 (nu Slottsgatan 15, invid Saluhallen). Här kom tryckeriet och dess efterföljare att förbli bofasta ända till år 1894. Disponenten eller »directeuren» för den frenckellska äbofirmen residerade i en träbyggnad mot Slottsgatan, medan tryckeriet och bokhandeln delade en lång flygel på gårdssidan. Där var det trångt och lågt i tak, särskilt i boklädan, men den obekväma miljön såges inte ha avskräckt kunderna, då det sedan gammalt var en djupt rotad övertygelse hos den breda publiken att böcker skulle köpas endast hos Frenckells och att de dessutom borde ha tryckts av samma firma för att vara av den rätta sorten.

är Frenckell själv, troligen i oktober 1828, flyttade till Helsingfors, överlämnade han ledningen av tryckeriet och boklädan i Åbo till Thomas Clayhills, som före branden hade verkat som bokauktionsdirektör vid akademien. Clayhills skötte rörelsen intill juli 1832, då Frenckell placerade honom såsom disponent för det nyinköpta pappersbruket i Tammerfors. Han efterträddes i Åbo av faktorn Pehr Hammerin, som dock avled redan följande år, och från juli 1833 av grosshandlaren Per Ithimaeus, som förblev firmans äbo-disponent till 1850, då magister Johan Christoffer Frenckell, J. C. Frenckell III:s äldste son flyttade till Åbo och övertog ledningen. Hans insats här blev dock av kort varaktighet, avklippt genom hans död den 22 januari 1856. Den direkta arbetsledningen synes någon tid efter Hammerins död ha anförtrots Johan Fredrik Sundström, som redan före Åbo brand, den 13 maj 1827, hade inskrivits som lärgosse hos Frenckells, 1832 förklarats för konstförvant och sedermera såsom faktor kom att tjäna samma officin ända till den 1 april 1858. Enligt mantalslängderna för åren 1829—30 omfattade personalen för övrigt 4 konstförvanter och 3 lärgossar, vilket sannolikt för långa tider framåt förblev den normala besättningen.

Ur ruinerna i Åbo tog man till vara metalldelarna av de förstörda pressarna, som reparerades i professor Böckers mekaniska verkstad och därefter sannolikt till större delen placerades i Helsingfors. Det är inte känt hur många pressar Frenckell förvärdade i Stockholm med Imnelii tryckeri. Tryckaren Erik Edlund, som samtidigt engagerades, berättade på gamla dagar att man »i hastigheten» hade nödgats anskaffa pressar av rysk tillverkning, särdeles tunga och svårhanterade, »gjorda för oxar, men ej för människor». Enligt en obestyrt uppgift ägde äboofficinen efter branden fem träpressar, av vilka en säkert var identisk med den gamla obrukbara tryckpress »med messingsskruf och mutter samt jernbeslag», som specificerades särskilt i den för övrigt summariska bouppteckningen 1844 efter J. C. Frenckell III. Mest trovärdig är uppgiften att tryckeriet vid försäljningen 1856 ägde tre träpressar. Några egna anskaffningar av typmateriel gjorde äboofficinen knappast; dess behov av såväl mera kvalificerade typer och dekorativt materiel som ordinära brödstilar tillgodosågs utan tvivel av helsingforsofficinen och dess stilgjuteri. År 1844 uppskattades typförrådets sammanlagda vikt till 92 49/100 centner, år 1856 till 138 2/5 centner.

et frenckellska äbotryckeriets produktion var av naturliga skäl till sin huvuddel starkt traditionsbunden. Hit hörde exempelvis *Åbo Tidningar* med sina anor ända från Porthans dagar. Dess upplaga, med två nummer i kvartformat per vecka, gick efter branden ut i föga mer än 200 exemplar, men visade trots många växlingar en stigande tendens, som kulminerade kort efter år 1850 med över 600 exemplar för att 1855 sjunka till 500. Kortvarigare kunder blev några tidskrifter: Engelbrekt Ranckens teologiska månadsskrift *Ecclesiastiskt Litteraturblad* (första årgången med namnet *Ecclesiastiskt Intelligensblad* såsom bihang till *Åbo Tidningar*) 1839—45, som särskilt riktade sig till prästerskapet, F. G. Hedbergs för en bredare allmänhet avsedda *Allmän Evangelisk Tidning* 1845—48 och den av J. G. Hammar Dahl redigerade veckotidningen *Teknologen*, »vetenskaplig och industriell tidning, i populär syftning för bildade medborgare af alla stånd», som trycktes hos Frenckells 1845—46, men därefter flyttade till Hjeltens officin. År 1850 gick den evangeliska, hedbergiska rikningens nystartade veckotidning *Kristillisiä Sanomia* ut från de

Onsdagen den 17 October 1827.

Wiffr.

Hans Kejsersliga Majestätets nådiga Instruction för Brandkade Committén i Åbo, Gifven uti Kejsersliga Senatens för Finland och des Economi-Departement, den 24 September, 1827.

§. 1. Committéns Befattning blifwer att till wård och förwållning emottaga, samt vederbörlig emellan fördela de metel, som antingen redan influtit eller framdeles ytterligare kunna anflås och aflemmas till umbådning för dem af Åbo Stads invånare hvilka genom den Stads de 4 och 5 dagarne i denna månad öfvergåånge brand blifwit utanta.

§. 2. Committén utgöres af Justitiä-Dorogmästaren, Passiörerne i Zwengka och Jintsa Adriansångarne, och 12 berätt wälde personer af Cieterne, HandelsCorpen, Handelswerkare och Borgare, hvilka af de brandkade äro utvalde och af Landsböfdingen ses utwara godkände: Stofandeg, enår någon af dese ledamöter för en eller annan orsak från Committén afgår, wäl af ny ledamot te sålunda, att efter Embetsman uttes Embetsman och Borgare efter Borgare. Dorogmästaren, eller i hans frånvaro den äldste af Passiörerne, förer ordet i Committén, hvars ledamöter hafwa hwat för sig lika rösträttighet, men då, i hänsele af Råsfafögöret, meningarne äro delade emellan siffr

● En riktig bragd av Åbo Tidningar var det att komma ut så snart efter branden som den 13 oktober 1827. På Åbo akademis bibliotek finns dock inte detta allra första nummer, men väl det som kom fyra dagar senare. Och i det kunde man, som av texten synes, läsa om hur den kejsersliga instruktionen för brandskadekommittén lydde.

frenckellska pressarna; redan följande år överfördes den till konkurrenten Lilljas tryckeri, för att dock från 1855 återgå till det frenckellska, nu med Hedberg själv som utgivare.

Upplagor av helt andra dimensioner än dessa periodica, med en tryggad kontinuerlig av-sättning, representerade firmans gamla förlagsartiklar, framför allt de alltjämt av privilegium exclusivum skyddade finska psalmböckerna och katekeserna, men också de talrika andra, större och mindre religiösa skrifter, som trycktes växelvis i Åbo och Helsingfors. År 1837 lyckades firmen med Finska Bibelsällskapet träffa avtal om för dess räkning trycka en helbibel på svenska, den första i Finland; den skulle enligt kontraktet till format och sättning öfverensstämma med den upplaga i 4:0, som Svenska Bibelsällskapet i Stockholm hade låtit utföra i Rumstedtska tryckeriet 1821. Bibeln fullbordades 1840 i 3.000 exemplar och betraktades tydligen som en mindre vanlig händelse; i en minnesruna över J. C. Frenckell III 1844 framhölls det särskilt att han blev den förste, som i Finland »med stilar och papper af egen tillverkning, tryckte en fullständig Svensk Bibel, och detta i en upplaga, som i duglighet och propreté af ingen föregående öfverträffas». Förbindelserna med bibelsällskapet ledde till att firmen i konkurrens med G. O. Wasenius och C. L. Hjelt kort därpå fick ombesörja också en finsk bibel i kvartformat, tryckt på papper av »fullkomligen lika beskaffenhet, fasthet, finhet, färg och format» och med i stort sett samma stilar som den svenska upplagan. Den finska bibeln förelåg 1845 i 5.000 exemplar och följdes 1849 av ytterligare en upplaga till samma antal i något större kvartformat. Vid sidan av dessa religiösa arbeten togs emellertid de frenckellska pressarna, om också jämförelsevis sparsamt, i anspråk för beställningar av mera världslig art, bland dem några läroböcker, ett och annat skönlitterärt försök och givetvis de för tiden karakteristiska skillingstrycken och accidenserna av olika slag.

är Frans Wilhelm Frenckell efter äldste brodern Johan Christoffers död 1856 löste in syskonens andelar i familjeföretaget och blev ensam ägare av J. C. Frenckell & Son, beslöt han att avveckla firmans affärer i Åbo. Bokhandeln hade redan 1850 partiellt överlåtits till J. W. Lillja och flyttats till en annan gård. Nu såldes tryckeriet och dess fastigheter — som 1848 hade utvidgats med en granngård — till firmans bokhållare Johan Fredrik Granlund. Tillträdet skedde den 1 juni 1856. Anknytningen till officinens gamla traditioner markerades genom det namn, *Frenckellska Boktryckeriet*, som nu togs i bruk.

● Koroisten niemeä lounaasta. Piispankirkon rauniot ja kuoriosa ristin kohdalla, taustalla valia. — Valok. kirjoittaja.

Vt. amanuessi
PENTTI KOIVUNEN:

Koroinen, Turun edeltäjä

● Maarian ruustinna Jenny Maria Tallgren, innokas ja etevä amatööriarkeologi vaelteli 1890-luvulla Koroisten Aura- ja Vähäjoen väliin jääneellä niemellä, jossa sitkeä kansanperinne ja kronikkatiedot väittivät vanhimman Turun sijatneen. Suurelta osalta oli hänen ansiotaan, että silloinen valtionarkeologi J. R. Aspelin innostui asiasta ja aikaansai yhteistoiminnassa Turun kaupungin historiallisen museon kanssa ensimmäiset tieteelliset kaivaukset niemellä vuonna 1898. Pari ensimmäistä kesää tutkimuksta johti konservattori Hj. Appelgren, mutta vuonna 1900 kaivaukset sai johtoonsa nuori maisteri Juhani Rinne.

VOIDAAN sanoa, että Koroisten niemellä vuosina 1898—1902 suoritetut kaivaukset ovat vieläkin Suomen laajimmat keskiaikain kohdistuneet arkeologiset tutkimukset. Suureksi onneksi tieteelle Rinne käytti aikansa mittapuun mukaan valiankumouksellisia, mutta vielä nykyisinkin noudatettava kaivausmenetelmiä, joita saksalaiset etevät roomalaiskauden linnoitustutkijat parhailiaan kehittivät.

KAIVAUKSISSA, jotka Rinteen alkuperäisten kaivauskarttojen ja muistiinpanojen mukaan käsittivät yli 3500 m², paljastettiin kahden saksalaisen kirkon peruskivet, van-

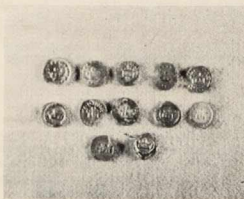
hemman ja nuoremman piispan-asunnon rauniot sekä suuri määrä muinaisrakenteita. Täysin vielä käsittelemättömän materiaalin muodostivat kuitenkin ne tuhannet pikkuseinät, joita lapiot ja seulat paljastivat rakennusjäännösten lomasta tai vainajien haudoista. Kaikkiaan talteen otettiin noin 3000 alinumeroa laaja esineistö aina gotlantilaisesta hopeasormuksesta vähäisiin Rheinin jokilaaksossa peräisiin savikkansurpaleisiin. Juhani Rinteeellä oli ilmeisesti aikomuksenaan valmistella materiaalista laaja tutkimus, mutta kenties esi- miestensä yllytyksestä hän kiinnostuikin varhaiskeskiaikaisesta

linnoituskulttuurista niin paljon, että kaivautti mm. Liedon Vanhalla linnassa ja Janakkalan Hakoisissa. Näistä hän sittemmin teki väitöskirjansakin (Suomen keskiaikaiset muinaislinnat I, 1914).

MYÖHEMMIN Rinne ei oikeastaan koskaan ehtinyt syventyä Koroisten problematiikkaan, sillä etevällä miehellä oli aina yllin kyllin työtä maamme muiden historiallisen ajan muistomerkkien parissa. Hän julkaisi yöhempimän vuosinaan kuitenkin teoksessaan ”Turun tuomiokirkko keskiaikana I—III”, 1914—52, lyhyen yleisluksuksen Koroisten vaiheista, mutta koska tutkimuksen

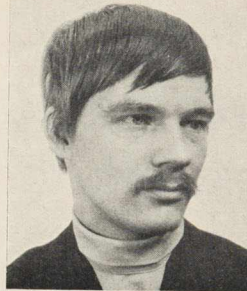
pääkohde oli Turun tuomiokirkko, ei siinä voitu ehkä riittävästi syventyä Koroisiin. Rinteen näkemyksiä kritisoivat jo hänen aikalaisensa ja viimeksi nykyinen Museoviraston ylijohdaja C. J. Gardberg viime vuonna ilmestyneessä teoksessaan ”Turun kaupungin historia 1100-luvun puolivälistä vuoteen 1366.”

KOROISTEN kaivaustuloksia ei kuitenkaan ole koskaan dydttävästi julkaistu, sillä materiaali on ollut osittain muokkaamattomana aina 1960-luvulle asti. Tällöin kirjoittajia kiinnostui Koroisten problematiikasta ja luetteloi ruuduttain kaivetun esineistön sekä piirätti kaivauskartat puhtaaksi. Varsinaisen tutkimustyö oli luonteva aloittaa luotettavimmasta esinemateriaalista eli kaivauksissa löytyneistä yli 280 keskiaikaisesta hopearahasta. Tämä tutkimusosuus on juuri valmistumassa. Löytyneet rahat ovat valtaosiltaan ihmisten vähinggossa hukkaamia, esimerkiksi kirkon lattiarakoihin pudonneita, vain

● Koroista löytyneitä tallinalaisia kruunubraekteatteja, jotka ajoittuvat vuosille 1265—1325. Rahojen koko on nykypenniä pienempi. — Valok. kirjoittaja.

pieni määrä niistä on tarkoituksellisesti maahan kätetty. Rahat edustavat pitkää ajanjaksoa ja niitä on lähes kaikkialta Itämeren piiristä, osin jopa kauempaakin. Tämä on tietysti vaikeuttanut tutkimusta, sillä on ollut pakko perehtyä useisiin eri maiden keskiajan rahaliikenteeseen. Materiaalin laajuudesta Koroisista on löydetty useampia rahatyyppejä kuin Ahvenanmaan kaikista kirkko-kaivauksista yhteen. Vain Turun linnasta on löytynyt vastaavia määriä yksittäistapauksina hukattuja kolikoita, mutta linnan rahat ajoittuvat pääosiltaan keskiajan loppuun, eikä sydänkeskiaikaa kuten Koroisissa. Varsinaiset tutkimustulokset tulevat julkisuuteen myöhemmin, mutta jo tässä vaiheessa voidaan rahamateriaalista päätellä eräitä tärkeitä yleislinjoja. Kiistatta voidaan mm. väittää, että tuomiokirkko siirrettiin Nousiaisista Koroisiin paavin 23. 1. 1229 annetun bullan jälkeen. Rahalöydöt näyttävät myös selvästi, että elämä Koroisissa ei ole lakannut 1200-luvun lopulla, kun tuomio-

Pentti Koivunen

kirkko muutettiin Unikankareen kummulle lopulliseen paikkaansa, vaan suuri määrä 1300-luvun rahojia todistaa vilkkaasta toiminnasta Koroisten niemellä. Tällöin ilmeisesti piispat edelleen asuivat Koroisissa ja paikalla oli myös suuri puurakenteinen, kivikuorinen pitkäkirkko, joka mahdollisesti toimi Maarian seurakuntakirkkona ennen nykyisen valmistumista. Kaikki

rahalöydöt päättyvät 1300-luvun loppuun, tämä viittaa äkilliseen katastrofiin, jossa koko paikan rakennuskanta lieene tuhoutunut.

JOKA tapauksessa Koroinen oli useita vuosikymmeniä maamme hallinnollisena ja kirkollisena keskuksena. 1200-luvullahan maamme hallitsivat kansleripiispat, joilla siis oli huomattava maallinenkin käskyvalta. Vasta vuonna 1280 maallinen ja kirkollinen valta erotettiin toisistaan nimittämällä maallemme ensimmäinen käskynhaltija, ruotsalainen ylimys Carolus Gustavi.

NE sytyt, jotka vaikuttivat nimenomaan Koroisten valintaan uuden tuomiokirkon paikaksi vuonna 1229, ovat suurelta osin vielä selvittä-mättä, mutta viittaavat tässä yhteydessä Koroisten keskeiseen sijaintiin esihistoriallisen ajan kalmitoihin ja linnavuoriin nähden. On täysin mahdollista, että Koroinen olisi ollut jo ennen kirkollisen keskuksen siirtoa esimerkiksi jokilaakson myöhäisrautakautinen kauppakeskus, sillä on vaikeaa kuvitella tuomiokirkon ja piispanistuimen siirtämistä ennestään täysin koskematomalle paikalle. Koroisista talteenotetuista esineistä, joista huomattavasti kolme useampoli on vuotta 1229 vanhempi, saattaisi ratkaista tähänkin pulmaan löytää. Edelleen on sekä tämä että niin moni muukin esineistöön ja rakennusjäännöksiin liittyvä seikka täysin selvittämättä, mutta nyt kuitenkin jo tutkimuksen alaisena.

KOROINEN ei ole koskaan ollut varsinaisen kaupunki, sillä nykyinen kaupunkiasitus asemakaavoineen, porvaristaloiineen ja raatineen saapuu oikeastaan meille saksaa puhuvasta maailmasta vasta 1200-luvun lopulla. Mutta toisaalta on yhtä varmaa, ettei kirkollinen keskus tuomiokirkkoineen ja piispanlinnoineen ollut ilman palvelusväkeä, sotilaita ja mahdollisesti myös kauppiaita ja käsityöläisiä. On luonnollista, ettei suhteellisen kapealaisella niemellä ollut tilaa tällaiseen ihmismäärälle, mutta Koroisten piispananton alueella, vallin mantereenpuolella sellainen on hyvin mahtunut olemaan. Tähän viittaa myös voimakas kulttuurikerros nykyisen Koroisten tilan alueella sekä eräät kaivaustöissä tehdyt huomiot. Meillä on myöskin suora todistus vuodelta 1646 siitä, että saamalla alueella olisi myös ollut useampikerroksinen keskiaikainen kivirakennus, sillä sellaisessa ylipopilas Gvlenius ruokaili yli kolmesataa vuotta sitten Koroisissa käydessään (Kts. Gardberg, mt. ss. 161—2).

JOS tutkimuksia on mahdollisuus jatkaa, on lähivuosina odotettavissa uusia osin täysin välttämättömiä tietoja Koroisista, maamme vanhimasta paikallistettavasta kirkollisesta ja hallinnollisesta keskuksena, Turun edeltäjästä.

— Mitä mää Virumäen larost välitä, muk ko palova äiten kumtomav vanttut.

(Teoksesta ”Ko Pumpula fliakat jokken putos.”)

Taidemuseo kertoo ...

● Tänä syksynä oli Turun Taideyhdistyksen 80-vuotisnäyttelynsä Turun Taidemuseossa. K museorakennus tämän vuosisadan alussa kohosi Puolalanmäelle, on se ollut yhdistyksen vuosinäyttelyn sijaintipaikka. Äskettäin näyttely kertoi kävijöille taas kerran, että kuvataide on alati uudistuvaa. Mutta taidemuseon pysyväskokoelmat kertovat taiteesta myös historiallisessa perspektiivissä. Ne ovat aikojen vieressä monin eri tavoin kertyneet, suuri osa lahjoittajien ansiosta.

TÄLLÄ kertaa on tarkastelun kohteena muuan arvokas lahjoitus vuodelta 1939. Turkulaisen suurlahjoittajasuvun Akermanin suoraan alenevaa polvea viimeisenä edustanut Signe Maria Lundenius — Satavan Marielundin perustajan tyttärentytär — oli v. 1938 laatimassaan jälkisäädyksessä määrännyt, että pesän taideteoksista oli pääosa, kaikkiaan 15 maalausta, annettava Turun Taidemuseolle. Testamentti tuli toteutetuksi jo 13. 5. 1939. Lahjoituksen suurin osa käsitti Verner Thomén töitä.

KUN museon laajoja kokoelmia ei ole mahdollista kaikkia yhtäikaa pitää näyttelysalien seinillä, on niiden esilläpitämisen yhtenä keinona käytetty niiden sijoittamista kaupungin ja valtion virastoihin ja laitoksiin. Käsiteltävästä taidelajiluoksesta on kaksikolmannelle saatun tällaisen sijoituksen.

TAIDEMUSEOSSA

ovat seuraavien taiteilijoiden maalaukset:

1. Severin Gabriel Falkman: "Kerjäläinen roomalaisessa perheessä". Öljymaalaukset vuodelta 1865, koko 62,5 x 50 cm.

Falkman syntyi Tukholmassa v. 1831, mutta muutti vanhempiensa mukana jo 13-vuotiaana Helsinkiin, jossa kuoli v. 1889. Hän kuului v. 1848 perustetun Helsingin piirustuskoulun ensimmäisiin oppilaihin ja opiskeli myöhemmin Pariisissa ja Roomassa yhteensä 10 vuotta. Koti-

● Severin Falkman: Kerjäläinen roomalaisessa perheessä. — Valok. Auvo Kinnunen.

maan matkojen tuloksena syntyi mm. kansatieteellinen kuvakokoelma Karjalan näkymistä. Hänen pääteoksenaan pidetään v. 1886 valmistunutta historiallista maalausta "Kaarle Knuutinpoika Bonden lähtö Viipurista kuningasvaaliin Tukholmaan v. 1448", mikä teos on talletettu Tasavallan presidentin linnaan. Falkman toimi useita vuosia Suomen Taiteilijaseuran puheenjohtajana.

2. Armid Benjamin Sandberg: "Tyrollilainen luostari". Väri-etsaus vuodelta 1902, koko 24,9 x 19,3 cm.

Tämä v. 1876 Sippolassa syntynyt ja v. 1927 kuollut taiteilija opiskeli pääasiassa Helsingissä, mutta teki myös muutamia ulkomaisia opintomatkoja, jollaisen matkan tu-koiksiin kuuluu tämänkin teos.

3. Vihtori Johannes Ylinen: "Maisema iltavalaistuksessa". Vesivärimalaus vuodelta 1909, koko 52 x 66 cm.

Ylinen (1879—1953) oli maanviljelijäpoika, joka syntyi ja kuoli Yläneellä. Hän suoritti taideopintonsa Turussa ja osallistui turkulaiseen näyttelyyn ensi kerran juuri tällä teoksella. Hänestä tuli aikanaan tunnettu maisemapistokorttien tekijä. Mainittakoon, että taiteilijalle on testamentissa annettu virheellisesti nimi Ylönen, jonka nimen taidemaalari on vaikuttanut maassamme paljoa myöhemmin.

4. Verner Thomé: "Satakuvua Helsingistä". Vesivärimalaus vuodelta 1905, koko 41,3 x 31,5 cm.

5. Verner Thomé: "Kalaverkkoja". Vesivärimalaus vuodelta 1912, koko 32,7 x 48,5 cm.

Kun Signe Maria Lundenius osoitti testamentissaan Verner Thomélle muihin yksityisiin saajiin verrattuna moninkertaisen määrän rahaa ja kun Lundenius-kodissa oli runsaimmin tämän taiteilijan teoksia, on aiheellista hetkeksi pysähtyä tällaisien toteamuksen kohdalla.

Muuan tosiasia on, että niin yksimielistä tunnustusta sekä taiteilijana että ihmisenä ei monikaan ole

● Verner Thomé: Kalaverkkoja. — Valok. Auvo Kinnunen.

saanut kuin sai Thomé (1878—1953). Alajärvellä syntyneestä metsähoitajanpojasta tuli keskeinen kulttuurihenkilö, joka taiteilijan kutsumustaan täyttäessään teki lukemattomia opintomatkoja taidekeskuksiin. Hänen muotokuvamaalauksensa luku kohoaa moniin satoihin, mutta yhtä suurta tunnustusta on saanut hänen muikin tuotantonsa, erityisesti vesivärimalaukset.

Tiedetään, että taiteilijan kiihkeä opiskelu — ja työskentely — aiheutti sen, että hänen taloudellinen asemansa ennen ensimmäistä maailmansotaa oli varsin horjuva. Kun hänen ensimmäiset Marielund-aiheet työssä ovat 1910-luvulta ja taloudelliset olot vakintuvut saman kymmenluvun puolissa, on houkuttavaa olettaa, että v. 1911 leskeksi jäänyt rva Lundenius omaa häneen nähden eräänlaisen meseenäin aseman. Hänellä oli runsaimmin juuri Thomén tauluja taidelajiluoksesta, joka huvaintahtoisuudessaan sai maineen, ettei hänen oikea kätensä milloinkaan tiennyt, mitä vasen teki mm. toverien auttamisessa. oli Lundeniusen Helsingin kodissa ja Marielundin kesäpaikassa mieluisasti nähty ystävä Edellämainitut akvarellit ovat aitoja ja värikästä Thométa. Jälkimmäinen kuuluu jo hänen kvosvoneeseen "nuhtaan paletin" luomiskauteensa. On mahdollista, että "Kalaverkkoja" on maalattu satavälisissä maiseissa.

TURUN KAUPUNGINSAIRALAAAN

on sijoitettu:

6. Verner Thomé: "Huvimaja". Vesivärimalaus vuodelta 1917, koko 24x32 cm.

7. Verner Thomé: "Punainen talo". Vesivärimalaus vuodelta 1917, koko 24x32 cm.

Ensimmainiulla maalauksella on testamentissa nimenä "Tempeli", joksi majaa ilmeisesti on kutsuttu. Molemmissa teoksissa on romanttinen näkemys, joka usein on taiteilijalle tunnusomaista.

● Verner Thomé: Sisäkuva Marielundista. — Valok. Auvo Kinnunen.

MAAHERRAN EDUSTUS-HUONEISTOON

on talletettuna:

8. Verner Thomé: "Sisäkuva Marielundista". Öljymaalaukset vuodelta 1922, koko 34 x 25,5 cm.

Öljyvärityöt liittyvät Marielundiin. Sen salongista on tämä maalaus,

jota empire-huonekalut hallitsevat. Taulussa on merkintä: "Tiili Signe Lundenius Marielund 23/VIII. 1922. V. Thomé".

TURUN HOVIOIKEUDESSA

on sijoitettuna eniten:

9. Verner Thomé: "Marielund". Öljymaalaukset vuodelta 1920, koko 50,5 x 48,5 cm.

Marielundin päärakennuksen pitkä merenpuoleinen avokuiti esittäytyi hehkuissa kesän väreissä.

● Verner Thomé: Marielund. — Valok. Auvo Kinnunen.

10. Verner Thomé: "Aurinkokello Marielundissa". Öljymaalaukset, koko 41 x 32,8 cm.

Sama valoisa väri-ilme on tässä kuten edellisissäkin teoksissa, joten rohkeaa päätellä, että se on saman kesän töitä, vaikka vuosilukumerkintää ei ole.

11. Verner Thomé: "Niity, jossa laumella hevonen ja lehmä". Öljymaalaukset vuodelta 1935, koko 33,5 x 41 cm.

● Verner Thomé: Aurinkokello Marielundissa. — Valok. Auvo Kinnunen.

● Verner Thome: Niitty Marielundissa. — Valok. Auvo Kinnunen.

Taulun takana on merkintä, että se on maalattu Marielundissa v. 1935. Aihe on Marielundin puistoon liittyvä viljelysपालstalla. Höyhtisten salmen takana näkyy Kaksikerran saari. Kuvassa oleva ulkorakennus on jo purettu.

12. Julius Felix Brien: "Hollantilainen maisema". Öljymaalauk vuodelta 1837, koko 62 x 105 cm.

Taulu kuvaa maalaiskylää, jonne on saapunut metsästyseuree. Brien oli viime vuosisadan alkupuoliskolla vaikuttanut ranskalainen maisemamaalari.

13. Magnus Hjalmar Munsterhjelm: "Kesämaisema". Öljymaalauk, koko 24,8 x 50 cm.

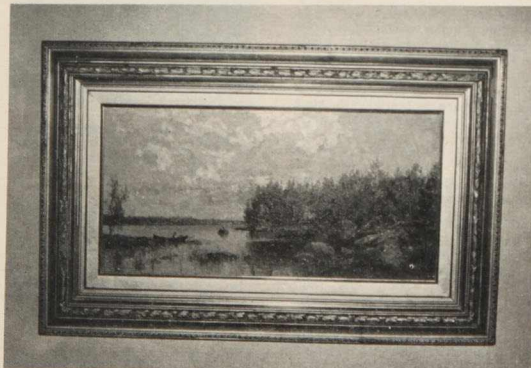
Hämäläissyntyinen Hjalmar Munsterhjelm (1840—1905) saavutti ennennäkemättömän menestyksen taitelijan taipaleellaan. Mainittakoon Pietarin taideakatemiaan jäsenyys v. 1874, Ruotsin samoin v. 1897 ja Suomen Taitelijaseuran kunniajäsenyys v. 1901. Hänen tuotantonsa käsitti nimenomaan maisemamaalauksia. Tähän "Kesämaisemaan" ei ole merkitty valmistusvuotta, mutta liittyy varmaan taitelijan oleskeluajanaan Turun saaristossa, jolle kivikorannat ovat tyypillisiä.

ARKKIPIISPANTALOON

ovat saaneet sijoituspaikan:

14. Berndt Adolf Lindholm: "Merimaisema". Öljymaalauk vuodelta 1893, koko 100 x 61 cm.

Lovisassa syntynyt Lindholm oli Munsterhjelmin ikätoveri (1841—1914). Hän opiskeli mm. Turussa ja molemmat myöhemmin Düssel-

Hän osallistui turkulaisten mestarin Victor Westerholmin "Ahvenanmaan akatemiaan". Tärkein kosketus tuli juuri tätä tietä, sillä Westman suostui toimimaan Turun Piirustuskoulun opettajana v. 1893—94 ja toiseen otteeseen v. 1896. Viimemainittuna vuonna hän maalasi "Kuutamomaiseman". Kaksikerran saarella sijaitsevassa Harjattulan kartanossa. Taulun takana on merkintä: "Harjattula — april 1896."

KUN muistamme, että Turun historiallinen museo sai samaisessa testamentissa G. W. Finnbergin, R. W. Ekmanin ja Vilho Siöströmin maalaamat muotokuvat Åkerman-suvun jäsenistä ynnä eräitä kupari- ja piirroksia sekä yksityiset lisäksi maalauksia, miniatyureja, hiilipiirroksia y.m. 15 kpl., havaitaan, että Lundenius-koti on ollut todellinen kuvataiteen aarreaitta. Tekijöistä mainittakoon esimerkkeinä mainehikas maisemamaalari Elin Danielson-Gambogi (1861—1919), eläinmaalarina tunnettu Anna af Forselles-Schylbergson (1863—1942) ja vesivärimaalauksistaan muistettavana Viktor Sveatichin (1877—1942). Viimemainitun akvarelleista yksi esitti Marielundia, mikä kertoo siitä, että muutkin taitelijat kuin Thomé ovat vierailleet ja työskennelleet Åkerman-suvun kantakesäpaikassa Satavassa.

dorissa, jonka koulukunnasta L. sittemmin irtaantui ja uitten ideoit- ten edustajana valittiin jo v. 1875 Göteborgin taidemuseon intendentiksi. Hän oli etupäässä maisemamaalari hänkin ja hänen erikoishuomiensa kohteeksi tuli ennenkaikkea meri. Hänet kutsuttiin samojen taideakatemiaan jäseneksi kuin Munsterhjelmkin. Hän ylläpiti koko elämänsä ajan kiinteät suhteet synnyinmaahan, jonka taidehistoriaan hän syystä kuuluu.

15. Gustaf Edvard Westman: "Kuutamomaisema". Öljymaalauk vuodelta 1896, koko 124 x 65 cm.

Westman (1865—1917) oli ruotsinmaalainen. Hän kuuluu Suomen taide-elämään paristakin syystä.

● Hjalmar Munsterhjelm: Kesämaisema. — Valok. Auvo Kinnunen.

Varanotaari ALLAN SALOMAA:

Käsitetarhoja Portsan pojan koulutiellä

● Varanotaari Allan E. T. Salomaa (vas.), turkulainen muusikko ja Turun Muusikkojen monikymmenvuotinen keskeishenkilö, luovuttamassa Sibeliusmusieille valittavan kokoelmansa opuksia, jotka sisältävät muistoja ja tietoja musiikin alalta. Otsikoituna ovat "Muistelmia musiikin parissa" ja "Musiikista ja muusikoista" — sivuja pyöreästi 2500 ja lisää on yhä tulossa. Vastaanottajat prof. John Rosas ja filmaisi. Ilpo Tolvas tarkastelevat si- dosta, jonka kansien sisällä on n. 1200 valokuvaa.

● Salomaa on jättänyt myös Turun Yliopistolle monia kymmeniä kirjoituksia, joita hän on laatinut kansankulttuurin alalta. Monet niistä ovat kuvauksia Portsan ja sen asukkaista. Oheinen pikku muistelo on kirjoit- taja tämänvuotista satoa.

● Näin vartuneemmalla ikäkaudella tulevat joidenkin sanojen ja käsitteiden nuoruudenaikeiset harhat tuontuostakin mieleen. Ne kiinnostavat siksi, että ne poikavuosina alttuisesti pakotit- tivat etsimään niille ratkai- suja.

KÄYDESSÄNI Turun Suomalaista Klassisillista Lyseota oli minulla tapana luokkatoverini, edesmenneen assessori Erik Savolan kanssa kulkea koulumatkani Rauhankatu no 33:sta koulupumman (nyk. Mannerheimipuiston) yli ja siitä Puutarhakadun ja Birgerinkadun alle nykyisen Ursininkadun kautta Eskylin- kadulle, missä koulumme sijaitsi.

Birgerin- ja Puutarhakadun no 16 kulman matalaan puotaloon, jonka omisti kansakoulunopettaja Ringvall, oli kiinnitetty suuri mainoskilpi, mihin oli maalattu "Pesulaitos" "Tvättinrätting". Omistajan nimeä en enää muista. Luimme koulussa jo toisella luokalla ruotsia ja tämä ruotsinkielinen sana mainoskilves- sä kiinnitti päivittäin ohikulkijassani huomiotani, koska siinä mielestäni piti olla "Tvättningrätting". Tällöin käsitin yhdyssanan juuri senmuotoiseksi. Toveriani ei mainittu sana lainkaan kiusannut eikä hän siitä mitään välittänytään, mutta minun

silmäni kiinnittyivät aina vain siihen kadunkulmaa ohittaessamme. Ihmettelin, miten julkisessa mainok- sessa saattoi ilmetä moinen virhe.

Eihän siinä lapsenomaisen ajat- telun kannalta olisi ollut paljoa- kaan ihmettellemistä, mutta kun ta- juntaan pinnittynyt mielikuva monien vuosien ajan vain säilyi samanlai- sena, niin se kiusasi minua jatku- vasti, kunnes ylemmillä luokilla "ivatt" ja "inrätting" sanat löysi- vät tiensä ruotsinkieliseen sanava- rastooni. Vasta silloin poistui kiusa mielestäni. Mutta kun asia lopulli- sesti sai ratkaisunsa, muutti mai- niittu laitos kaikei muualle, koska mainoskilpin poistui talon seinä- mältä.

TÄMÄ ei ollut kuitenkaan ainoa sana- ja käsitteharha, joka poika- vuosinani oli ajatusiani häiritse- mässä, sillä vastaavanlaisen kiusan aiheutti samoihin aikoihin eräs oman äidinkieleni sanonta, joka sa- monen pitkän ajan tuli ajatusiani alttuisesti painamaan.

Aikaisemmin oli moniin julkisiin paikkoihin kaupungissa ja sen lai- doille pystytetty tauluja, joissa oli juhmallinen maininta "Tiedoksianto" "Kungörelse". Nämät valkoisiksi maalatut, melko korkean puotalon varaan kiinnitetyt taulut olivat aset- tetut puistojen, tehdas- ja satama- alueiden y.m. lähistölle tiedoitta- man yleisölle, että alueelle meno sekä oleskelu ja kulkeminen siellä

oli kiellettyä. Lisäksi oli asetettu kiellon rikkomisesta 20—50 markan sakkoihin. Alla komeili allekirjoit- tus: "Poliisilaitos" tai "Läänihalli- tus".

Taulut olivat tavallisesti maalatut saman mallin mukaisesti ja kieltöi- hin sisällyttyvät sanat olivat ahdetut pienessä taulussa melkoisen lähel- le toisiaan. Näin olivat myöskin sa- nat "sakon uhalla" niin lähekkään, että ainakin minä luin ne yhdeksi sanaksi "sakonuhalla" lisäksi vielä kaksintaen "n" kirjaimen, joten kä- site lausumanani kuului "sakon- uhalla". Tämä sanahirviö tuli sit- ten poikavuosiensa ajatusten kom- pastuskiveksi enkä voinut käsitellä, mitä se oikein merkitsi.

Erikoisesti muistan Portsan alu- eella Kakolanmäen rinteillä olleet kieltotalut. Katseeni osui aina näi- hin tauluihin ja ajatuksiani kiusasi käsitteekamelaksa "sakonuhalla". Näin kuluivat ajat ja vasta vuosien perästä, en muista enää milloin, selkeni koko juttu. Luultavasti sa- naravastooni oli pesitynyt kokoa- naan uusi käsite "uhka" ja tämä sitten lopullisesti ratkaisi vuosia kestäneen sitkeän pohdinnan "sa- kon uhalla" annetuista kielloista.

VASTAAVIA muistikuvia on mo- nilla ikätovereillanikin. Käsittehar- hat selviävät iän vartuessa. Ne ovat muodostaneet osan lapsuut- tamme ja päättävät selvittäään jonkun kehitysvaiheen.

Äitini Paula Karasti, turkulainen kirjailija

● Kirjailija Paula Karasti kotioloissaan.

Kun äitini Paula Karasti v. 63 julkaisi esikoisromaaninsa "Syylliset", sai kirja useita hyviä arvosteluja, mutta myyntimenestystä siitä ei tullut — ehkä suurena syynä mainonnan puute. Esim. Pekka Lounela kirjoitti lehtiartikkelissaan: "Se on tervettä kerrontaa ja sen elämämyönteisyys tekee romaanin lukemisen helpoksi ja läheiseksi. Ihmiset ovat todentuntuisia, kerronta tuoretta ja selkeää ja koko kirja miellyttävä tuttavuus." Heikki Väiltalo kirjoitti puolestaan seuraavasti: "Syyllisiä en voi olla verlaamatta myönteisessä mielessä Kiven, Linnan ja Rintalan teoksiin. Siinä on jotain Kiven luonnonryyrikästä, huomattava joukko Linnan realismia ja tippa Rintalan 'Rikkeen ja köyhän' naturalismia. En tarkoita että Karasti olisi lainailija. Hän on itsenäinen. Hän osoittaa henkisesti läpikäyneensä teoksen tapahtumat ja ymmärtäneensä ne. Teos on rauhoittava, mallillisesti ja huolellisesti valmistettu esikoinen, jonka kieli on elävää ja kerronta kansanomaisen rikasta. Kohtasin teoksessa mielentiloihin sekä tuttuja että uusia sanontoja ja sananparsia, joista miltei kaikki ovat ennen julkaisematomia. Teoksen henkilöt ovat syyllisiä heikkomuotia, syntisiä irstallematta ja kunnon ihmisiä ilman hyveellisyyttä."

VIUSIKYMMEN sitten eivät tämänaattuiset naturalistiset elämäntapahtumat ilmeisestikään olleet vielä suosiossa. Esimerkiksi Turun kaupunki ei katsonut voivansa antaa tästä laajasta romaanista (359 s.) kuin puolikkaan sinä vuonna jätetuista kirjailija-apurahoista, eikä Turun Sanomat edes julkaisut kirjasta kritiikkiä.

KIRJAILIJA jatkoi kuitenkin sinnikkäästi kirjoittamista vähäisestä rohkaisusta huolimatta, ja tuloksena oli useita romaaniäskirjoituksia, joista kaksi nyt osallistui Weilin + Göösin suureen 100-vuotisromaanikilpailuun. Kilpailussa, johon osallistui 370 käsikirjoitusta palkittiin neljä. Arvostelulautakunta päätti yksimielisesti jakaa 2. ja 3. palkinnon sijasta kolme samansuuruisia toista palkintoa. Yksi näistä oli Paula Karastin "Rautalehti". Nyt Turun Sanomatkin julkaisi arvostelun (kulttuuritoimittaja oli tällä välin vaihtunut): "Rautalehti" tulee lähelle sitä työläiskirjallisuuden arkityyppiä, jota mm. Linnan "Päämäärä" ja Pekkasen "Tehtaan varjossa" edustavat, persoonallisina piirteinä erottuvat voimakas perhekehitys ja minäkerronta," kirjoittaa TS.

ARVOVALTAINEN kilpailulautakunta

kunta (Pekka Tarkka, Anu Kaipainen, Rauno Ekholm ja Ville Repo) puolestaan sanoi: "Kilpailun taso kokonaisuudessaan osoitti hyvää kirjoitustottumusta ja perinteiden hallintaa. Arvostelulautakunta on nostanut esiin sellaisia teoksia, joissa kyky aineiston omintakeiseen tuottamiseen, luovuus, on saanut rinnalleen kokonaisuusien määrätietoisen käsittelyn." "Rautalehti" on kertomus lukioloikkia käyvän pojan, Tomi kehityksestä ymmärtää asemansa siinä yhteisössä, johon hän on syntynyt, ja suhteensa niihin ihmisiin, jotka ovat hänen perheensä. Hänellä on kiilkeä tarve kohota ympäristöstään, joka on täynnä kurjuutta, väkivaltaa ja kiilkeänä vellovaa elämää. Koti on rähäinen puutalo sekalaisten asukkain, ja oma perhe muodostaa varsinaisen ihmiskokon. Lämmin ja avarakatsainen äiti, Anja, elättää perhettään torikauppiaina, heikko-luonteinen isä on sodan vaurioitettuna sortunut rappiokoholotiksi, mummu, värikkäs karjalaisvanhus on uniennäköjä ja tarinan kertoja. Hänen muisteluissaan työväenliikkeen esitaistelijoihin kuulunut vaarivainaa on vha elävä voima perheen keskuudessa. Isoisiko Eliina synnyttää aviottoman lapsen tähän pesään, jossa jo ennesilään on kihisemällä lapsia — eläväiset näpistelijät Arja

ja Hippi, Markku ja Äidin synnylapsi pikku Niina. Tomi haluaa saada jotakin aikaan tässä maailmassa — jatkaa vaarin työtä. Mutta hän pelkää tukahtuvansa painostaviin oloihin, kasvavansa hillittömäksi ja väkivaltaiseksi.

ROMAANISSA toistuvat sodan ja väkivallan teemat monin vivahtein — isän kohtalossa, kouluympäristössä, jokapäiväisissä tapahtumissa. Se on mielestäni oikeutettua kapinaansa käyvän, etsivän nykynuoren henkilökuva. Äitini kirjoittaa eräissä kirjeessään: "Olen yrittänyt romaaniini paneutua nykynuorten ongelmiin ja saanut todeta, että samat ongelmat ovat koko itsenäisyytemme ajan olleet alempien yhteiskuntaluokkien ongelmia." Äitini haluaa osoittaa kirjassaan sotien turmiollisen vaikutuksen — miten eräät yhteiskunnalliset epäkohdat ovat sotien tulosta, ja miten monet ihmisshuheet vaikeutuvat sotien jälkiseurauksien vuoksi. Viimeksimainitusta on esimerkkinä Tomi suhtautuminen isään: hän ymmärtää kyllä, että tämä on henkisesti sairas — niin kuin me kaikki ymmärrämme, kun or puhe puliukoista. Mutta kun joutuu elämään ahtaassa asunnossa tällaisen edesvaatuttoman henkilön kanssa ja on vielä nuori ja kunnianhimoinen ja haluaisi kohentaa elintasoja, jota toinen vain painaa alas päin, asia on toinen, syntyy pakostakin ristiriittoa. Kirjan lopulla Tomin asenne selkiintyy ja hän ymmärtää täysin isän kohtalon.

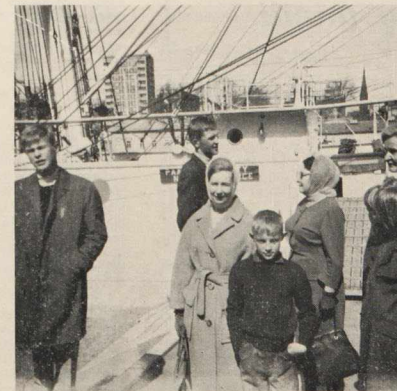
PAULA Karasti on syntynyt Viipurissa ja käynyt keskiopiskoulun siellä. Vanhempien varattomuudesta johtui, että koulunkynti keskeytyi. Hän on molempien vanhempiensa puolelta vanhaa maanviljelijäsuukua, isän suku Karasti on Säkki-järvellä merkitty maarekisteriin jo v. 1520. Tästä syystä äitini halusi

Anu Kaskeala

ottaa tytönimensä kirjailijanimikseen. Äitinsä puolelta Paula Karasti peri kiinnostuksensa yhteiskunnallisiin asioihin, äiti tuohusi suuresta lapsiperästä huolimatta mukana yhdistyksissä, ja oli kaupunginvaltuutettu ja osuuskunnan johtokunnan jäsen vuosikautia.

JOUDUTTUAAN naimisiin myntään keski-suuren maatalon emännäksi, äitini vaikutti kotiseudullaan Hiitolan valistus- ja nuorisoharjoitustehtävissä, mutta omalle salaiselle harrastuksellaan kirjoittamiselle hänellä ei silloin liennyt aikaa. Eräessä haastattelussa hän sanookin: "Ei kirjoittamista kuitenkaan voinut pitkään aikaan ihan vakavasti ottaa. Jos maatalon emäntä rupeaisi kesken työpäivän kamarin pöydän ääressä runoita väsäyttämään, hullunahan sitä pidettäisiin." Vasta muutto Turkuun sotien jälkeen tarjosi olosuhteet, jois-

● Paula Karasti perheensä keskuudessa turkulaisessa rantamaisemassa.

TURKULAISIA KASKUJA

TURUN teknillisessä oppilaitoksessa oli joskus 1940-luvulla julistettu haettavaksi talonmiehen toimi. Tähtävään ilmoitettiin vastikään Turkuun muuttanut rovea saaristolainen. Silloisen rehtorin Kosti Hakolan keskustelussa miehen kanssa kävi ilmi, että tämä ei ollut käynyt edes kansakoulua. Ja se oli seikka, joka sai rehtorin vähän aprikomaan miehen soveltuvuutta talonmiehen virkaan.

Mutta saaristolainen oli toista mieltä:
— Kuulkaa ny, inspehtori, jos mine olis käynyt kansakoulu, ei mine hakiska temmöne paikka, hän selvitti.

Selitys tyydytti rehtoria, mies sai paikan ja hoiti tehtävänsä kaikella kunnialla eläkkeelle siirtymiseensä saakka.

(Teoksesta "ko Pumpula fliikat jokken putos.")

KALARANTAAN saapui joskus vuosisadan alkuvuosina kalaansa kauppaamaan ukosaaristolainen, ummikoruotsalainen, joka ei osannut sanaakaan suomea. Tästä syystä hän ei saanut kalojaan kaupaksi, vaikka kalarannassa tavan mukaan oli kuhinaa ja vilskettä, ostajia läheltä ja kaukaa.

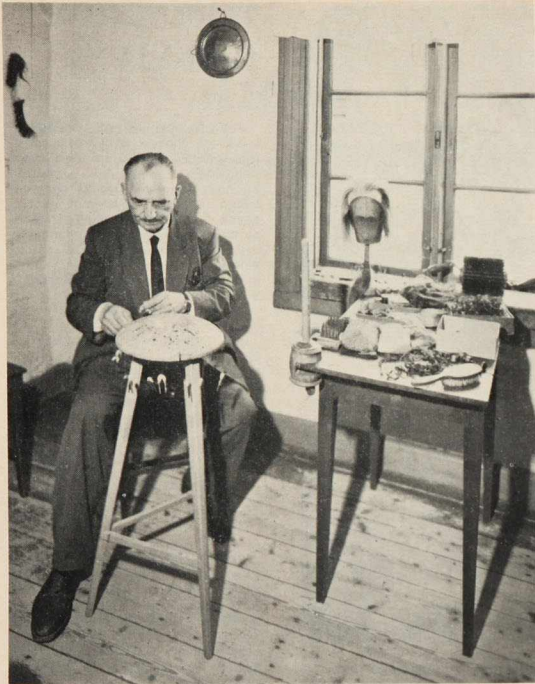
Olisivat tainneet jäädä ukon kalat kokonaan myymättä, ellei Ludvig Lindström, luonnonväaristä leuka-pielistään tunnettu turkulaisopona, olisi osunut paikalle. Hän huomasi ukon pulman ja päätti auttaa. Samanaikaisesti sattui Nanka-Lindfors, kaupplak K. A. Lindfors, (1876—1958) aselemaan pitkin Tuomiokirkkosille. Lindström viittoli hänet luokseen ja sanoi:

Kuule, myvraan ton äijän kalat, punnite sää, mää otan rahat vastaan.

Nään tehtiin, kauppa kävi kuin siimaa, ja parissa tunnissa olivat saaristoleiukkon kalat kauppatut.

(Teoksesta "ko Pumpula fliikat jokken putos.")

sa kirjallinen työ oli mahdollista. Ja niinpä äitini kuvaakin mielellään ja lämmöllä turkulaista miljöötä kirjoissaan. Nuorisoa ja nuorten mielipiteitä kirjailija kumioittaa ja ymmärtää. Hän seuraa ajankohtaisia asioita tarkasti, ja kannanotot ovat useinkin aikaansa edellä. Me elämme muuttuvassa yhteiskunnassa ja meidän täytyy pystyä muuttamaan, että pystyisimme muuttamaan, on äitini tärkeimpiä sanottavia.

● Juhani Jaatinen hiuskoruja valmistamassa. Ensimmäisenä vuonna 80 vuotta täyttävä mestari on turkulaisten tuttu Luostarinmäeltä, jossa hän on uskollisesti esittänyt taitojaan syyskuun Käsitön päivänä.

Fil.kand.

TUULA LEIMU:

Teatteria käsityönä

Peruukkimestari
Juhani Jaatinen muistelee

Väinö J. Leino käsitteli lupapuheessaan Turun tulevaisuudennäkymiä. Puhe on julkaistu toisaalla lähemmäksi. Syysjuhlan päätti hauska Riitta Asannin ohjaama Urheiluliiton tyttöryhmä liikuntaohjelmallaan.

*

● Kuten edellä jo tuli viitatuksi, Turku-seuran toimesta ilmestyy markkinoille äänilevy, joka neljän sisältämänsä viihdesävelmän välityksellä pyrkii tekemään kaupunkiseura koettaa säilyttää aitoa Turku-henkeä ja vaalia kaupungin omaleimaisuutta nykyajan yhtenäistymistä ja massoitumista vastaan. Lopuksi puheenjohtaja kiitti seuran jäseniä ja hallitusta hyvästä suostusta ja yhteistyöstä sekä kaupunkiseuran saamasta suuresta tuesta ja myönteisyydestä. Juhlassa esiteltiin myös ne sävelmät, jotka tuotiin markkinoille erityisenä Turku-levynä ja joista tulee seuraavassa tarkemmin puhe. Kaupunginjohtaja

Levyille tulevat sävelmät on valinnut nelimiehinen toimikunta, johon ovat kuuluneet arkkitehti Olli Kestilä puheenjohtajana sekä jäseninä päätoimittaja Heimo Kallio, joka on hoitanut myös kaiken käytännöllisen puolen, intendentti

● Juhani Jaatinen on monille vanhemmille turkulaisille tuttu parturiliikkeiden omistajana, taitavana parturimestarina, peruukkien ja erilaisten lisälaitteiden tekijänä, ja yhdessä vaimonsa kanssa taidokkaiden hiuskorujen eli "kellonperätöiden" valmistajana. Mutta hänet on tunnettu myös teatterin maailmassa — lähes kahdeksantoista vuotta Jaatinen toimi Turun Suomalaisen Teatterin parturi- ja peruukkimestarina.

● Juhani Jaatinen syntyi v. 1893 Turussa, Läntisenkadun poikana. Isä, Johan Joel, oli kuorma-ajuri. Neljäntoista ikänsä Jaatinen aloitti parturinopin Axel Lindroosin parturiliikkeessä Vähäväkisten talossa. Viisi vuotta myöhemmin hän lähti Viipuriin, jossa oppi mm. peruukkien teon. Kahta Viipurissa vietettyä vuotta seurasi vielä yksi oppivuosi Sortavalassa ja v. 1915 Jaatinen palasi lopullisesti Turkuun.

NUMMISUUTARIEN ESKOSTA SE ALKOI

ENSIMMÄISEN kerran Jaatinen joutui kosketuksiin teatteriperuukkien kanssa v. 1916. Turussa toimi tuolloin amatöörivoimin useita seuranäyttämöitä, mm. Raunistulassa Työväenyhdistys Tarmon talossa, Raunistulan palokunnantalolla, Taimi II:ssa Läntiseläkadulla ja Vähäväkisten talolla. Jaatisen tuttava, Lauri Rautala, esitti tuolloin jollakin seuranayttämöllä Nummisuutarien Eskoa ja tarvitsi rooliin varten peruukin. Rautala tiesi erään saksalaisen firman, jonka varastossa oli hyviä peruukkeja, mm. erinomai-

Tuula Leimu

nen peruukki Eskoon rooliin. Ja Rautalan vilyttämänä Jaatinen osti koko varaston, kaikkiaan 67 peruukkia. Tästä muodostui pohja teatteriperuukkivarastolle. Rautala oli myksäläisen firman, jonka varastossa oli hyviä peruukkeja, mm. erinomai-

VIIME numerossa oli maininta Turku-seuran aloitteesta syntyneen taskukokaisen Turku-kuvateoksen ilmestymisestä. Teos on nyt ilmestynyt markkinoille, kuten päivälehdet ovat kertoneet. Kuvateoksen toimikuntaan kuuluivat puheenjohtajana kaupunginjohtaja Väinö J. Leino ja jäsenenä kaupungin puolelta hovioikeudenneuvos Nils Berg, mainostoimittaja Matti Virlanen ja matkailusihteeri Pertti Paasio sihteerinä (loppuvaiheessa Pertti Valtakari) sekä Turku-seuran edustajina toimittaja Eino Lehtinen, museovieraston ylläpitäjä C. J. Gardberg ja arkkitehti Olli Kestilä. Kirjansen painosmäärä on 20 000 kpl. Turku-seura on aloitteentekijänä pyytänyt kaupungilta näitä kuvateoksia voidakseen jakaa niitä seuran hallituksen päättämällä tavalla.

*

JOULU lähestyy! Jäsenet ovat kaikki varmeankin huomanneet,

nopeasti ja muutkin seuranäyttämöt alkoivat lainata häneltä peruukkeja. Kun varastosta ei kaikille tarvitsejoille löytynyt sopivaa, alkoi peruukkien valmistaminen iltaustyönä. Jaatiselä ei vielä tuolloin ollut omaa liikeytä, vaan peruukit tehtiin kotona, "kellonperätöiden" ohella. Vähin erin varasto karttui.

TURUN SUOMALAISEN TEATTERIIN

KUN Turun Suomalainen Teatteri v. 1918 perustettiin, tuli Juhani Jaatista teatterin parturi- ja peruukkimestari. Teatteri toimi kymmenen ensimmäistä vuottaan Ruotsalaisen teatterin alivuokralaisena Työvän Teatterin johtajana näyttävöuden 1916–17 toiminut Wilho Ilmari tuli v. 1919 Suomalaisen Teatterin johtajaksi. Teatterissa oli joukko vakituksia näyttelijöitä, mutta avustajia käytettiin vielä melko paljon. Työvän Teatterin parhaat näyttelijät tulivat Suomalaiseen Teatteriin. Aikuvuosien näyttelijäkaarttiin kuuluivat mm. Anni ja Arvo Ahti, Hemmo Airamo, Hannes Hako, Rafael ja Katri Pihlaja, Litja Ilmari Bertha Lindberg, Ester Lindgrén, Anni Harju, Uuno Laakso, Aune Somersalmi, Hannes Närhi, Akseli Karhi ja Arno Henriksson (myöhemmin Harkkola).

RUOTSALAISEN teatterin tiloissa uudella teatterilla oli ahdasta. Miehillä oli kaksi pukuhuonetta, joista toisessa olivat johtajan lisäksi Henriksson, Pihlaja ja teatteriparturi, toisessa muut miesnäyttelijät. Naisten pukuhuone oli alakerrassa, lisäksi naistahdilla oli yksi pukuhuone miesten kerroksessa. Avustajille oli järjestetty jonkinlaiset tilat vintille. Ahdasta oli, ja kun sanomalehtimiehet vielä tuppautuivat paikalle, ei ovista enää tahtonut

että Suomen Turku-lehti on entisestään monipuolistunut. Ottakaapa huomioon joululahjoja suunnitellussaan. Soittamalla leikkivipuilukille tai toiminnanjohtajalle saatte 8 mk:lla hyvän joululahjan. M.m. Turkulainen on tänä vuonna jo toisen kerran tilannut 20 kpl Suomen Turku palkinnoksi järjestämissään kilpailuun edistään näin lehtemme leviämistä. Seuratkaa esimerkiksi liikeväki ym.

*

SEURAN syyskokous on lehden ilmentyessä jo pidetty. Tällä kertaa on tutustumisvuorossa ollut Ortodoksinen kirkko. Kirkkoherra Viktor Turhanen esitteli tämmöksen mielenkiintoisen kohteen. Syyskokous hyväksyi toimintasuunnitelman ensi vuodeksi ja vahvisti jäsenmaksuksi 10 markkaa, perheen jäseneltä 3 markkaa.

TAINA HERRALA

mahtua kulkemaan, Jaatinen kertoo.

VAIKEUKSIA oli myös harjoitusten ja esitysten järjestämisessä. Ne oli näet pidettävä silloin, kun Ruotsalainen teatteri ei tloja tarvinnut. Harjoituksista ainoastaan kenraali-harjoitukset voitiin pitää näyttämöllä, muut harjoitukset oli pidettävä kaupungilla. Mm. Kaskenkatu 1:n vinttikerruksessa oli tällainen harjoitustila. Kenraaliharjoitukset aloitettiin yleensä vasta itämyöhällä Ruotsalaisen teatterin näytännön jälkeen, ja ne jatkuivat usein neljään, viiteen asti aamulla, koska kalusto-, valaistus- ym. harjoitukset oli otettava samalla kertaa. Näytännöt pidettiin yleensä sunnuntai-ilta-päivisin ja arki-iltoina silloin, kun tilat saatiin käyttöön.

VASTA, kun teatteri v. 1928 sai oman huoneiston Puutarhakadulta, ei tilanpuutteesta enää tarvinnut kärsiä. Parturikin sai siellä oman huoneen. Teatterin nimeksi otettiin Turun Teatteri.

PERUUKKIMESTARIN TOITA

TURUN Suomalaisessa Teatterissa oli johtajia Wilho Ilmari se, joka sanoi asioista viimeisen sanan. Niin myös peruukkimestarin töistä. Tosin näyttelijät hyvin pitkälle loivat itse roolihahmonsia ulkomuotoa myöten. Historiallisia henkilöitä esittäessä peruukkimestarilla oli yleensä mallina kuva. Myöhemmässä vaiheessa teatterin "kullissimestari" — Hanneks Närhi usein piirsi oman ehdotuksen perukeista ja parroista.

UUNO Laakso halusi kerran erästä rooliaan varten samanlaisen hienon, valkean täysparran kuin oli eräällä turkulaisella herra Komilla, joka usein nähtiin kävelyllä kaupungilla. Jaatinen teki hienosta puvelinkarvasta komean parran, johon molemmat olivat tyytyväisiä. Mutta kenraaliharjoitusten aikaansa Ilmari ilmoitti heti, ettei tuollaista voi missään nimessä käyttää. Partaa jouduttiin lyhentämään useaan kertaan ennen kuin se kelpoi. Ensimmäisessä komeasta täysparrasta oli jäljellä enää vain pieni kaksiharainen leukaparta. Suuri työ ja kallit puvelinkarvat menivät ihan hukkaan, Jaatinen kertoo.

TEATTERISSA oli aina kiire, ja teatteriparturin piti olla tuhattaituri, joka teki mitä vain. Kerran oli erään roko-ko-näytelmän ensi-ilta väli-aika. Esityksessä tarvittiin paljon perukkeja. Kaikki johtajan määräämät peruukit oli jaettu näyttelijöille. Silloin eräs roko-koopuun pukeutunut avustaja tuli hakemaan perukkeitaan. Mutta sellaista ei Jaatisella ollut antaa, koska hänelle ei siitä ollut ilmoitettu. Väliaikaa oli jäljellä kymmenisen minuuttia. Jaatinen meni ohjaajan puheille, joka ilmoitti, että peruukki oli saatava. Ja sanoi lisäksi, että kyllä meillä on huono peruukkimestari, ellei hän tuollaista pysty järjestä-

● Työnäyte teatteriajalla: Wilho Ilmari hahmotettuna Kuningas Leiriksi. — Toteamme, että prof. Ilmari on tänä syksynä muuttanut "turkulaistyöskuntaan" Kaarinan Vähä-Rauhalinnaan.

mään. Jaatisella oli tuolloin liike torin toisella puolella Suomalaisen Säästöpankin talossa. Juosten hän kävi liikkeen varastosta hakemassa peruukin ja ehti viime hetkessä pistämään sen avustajan päähän. Harmissaan Jaatinen sanoi johtajalle, että kyllä vähän aikaisemmin saisi ilmoittaa tarvittavista perukeista. Johtaja sanoi siihen vain, että peruukkihan tuli ja nyt on kaikki taas hyvin.

JAATISEN peruukkivarasto kasvoi kasvamistaan. Ellei varastosta löytyneet sopivia, tehtiin uusia. Kovin paljon ei vanhoja perukkeja kannattanut muunnella, koska useimmille löytyi käyttöä myöhemmin. Lopettaessaan työnsä teatterissa v. 1936 Jaatiselle jäi mm. noin 700 peruukia käsittävää varasto.

MATERIAALIN Jaatinen hankki pääasiassa Saksasta. Sieltä tuli

karkeampaa hiusta — kotimainen hius oli yleensä liian hienoa ja siitä syystä helposti takkuuntuva — sieltä tuli myös puvelinkarvaa ja partakreppiä. Partakreppi, josta saatiin viiksi- ja parta-ainetta, oli valmistettu siten, että kahden langan ympärille oli kierretty hiusta, joka sitten keitettiin, prässättiin ja hajotettiin.

PARTURI- ja peruukkimestarin töihin kuului peruukkien valmistuksen lisäksi partojen ja viiksien kiinnittäminen esitä miesten kampaaminen. Usein hän ioutui myös maalamaan kaljuuntuvia päitä. Mm. Akseli Karhi ja Wilho Ilmari olivat hiukan kaljuja. Ellei näytelmä välttämättä vaatinut perukkeita, heidän kaljunsaa maalattiin vaseliiniin sekoitetulla sminkillä, niin että tukka näytti vahvalta ja tuuhealta.

MONIA vaikeita töitä joutui peruukkimestari tekemään. Wilho Ilmari esitti erässä näytelmässä Filip Ilta. Kuvia tutkittaessa todettiin, että Filipin parta kasvoi omi-tuisesti poskilta yläviistoon, eikä alas kuten yleensä. Koska esiteltävä henkilö pyrittiin tekemään mahdollisimman näköiseksi, piti Filipin parran teatterissakin kasvaa poskilta ylös. Ja tällainenkin parta syntyi Jaatisen käsissä.

VAIKEIN työ, minkä Jaatinen joutui teatterissa tekemään, oli näytelmässä "Matkan loppu". Siinä Paavo Jännes esitti englantilaista upseeria, jonka tukka oli ajettu kokonaan pois, niin että jäljellä oli vain pieni säntki. Jänneksellä itsellään oli tuuhaa tukka. Oli kova miettiminen, miten tällaisen perukin parhaiten saisi tehdyksi. Loppujen lopuksi se syntyi siten, että ensin tehtiin kalju peruukki, johon sitten pienen pienellä siveltimellä maalattiin säntki. Työ oli tarkkaa ja hiukan vaivalloistakin. Mutta kar-

● V. 1927 oli Turun Suomalaisen Teatterin ohjelmistossa Hamlet, peruukkimestarina Jaatinen. Vas. Kuningas — Arno Henriksson, Polonius — Hemmo Airamo, Kuningatar — Varma Lahtinen.

● Aug. Blombergin muistolaatta Urheilupuistossa.

Liikunnanohjaaja AULIS POTINKARA:

ONKO TURKU JÄÄMÄSSÄ TAKAPAJULLE URHEILULAITOSTEN RAKENTAMISESSA?

● Vireälle liikunlaharrastukselle Suomessa antoi intoa loistava menestyksemme Olympiakiisoissa. Kultamitalien vaikutus näkyi tekiäänä sekä kuntoliikunnasta että kilpaurheilun sektorilla. Kunnallisissa pireissä tämä kiinnostus ilmenee uusien kaiken sään kestävien kenttien, uimahallien ja valaistujen pururatojen rakentamisena. Onko Turku pysynyt mukana nykyajan liikunnan ja kilpaurheilun vaatimien laitosten rakentamisessa? Onko turkulainen liikunnan ja ulkoilun harrastajien joukko yhtä innostunut ja määrätietoinen yhtä suuri kuin muualla Suomessa? Tässä kaksi kysymystä, jotka vaativat vastausta.

vojen käyttö olisi vienyt aikaa aivan valtavasti, eikä tulos sittenkään olisi ollut hyvä.

ERO TEATTERISTA — KALLIS JA LOPULLINEN

TEATTERIN telous oli heikoissa kentimissä. Teatteri toimi yksityisen kennatusyhdistyksen varoilla saaden lisäksi kaupungin- ja valtionavustusta. Mutta menot olivat suuret, eikä taloutta enää pystytty hoitamaan.

KUN teatterin kennatusyhdistys v. 1936 jätti konkurssianomuksensa, oli Jaatisella saatavana yli vuoden ajelta. Laskuja ei pystytty maksamaan, ja tällöin Jaatinen keräsi tarvaransa ja lähti. Eikä hän sen jälkeen o'le avannut yhdenkään teatterin ovea. Taide tulee joskus kalliiksi, toteaa Jaatinen lopuksi.

siin ottaa vielä paljon muita menestyviä lajeja koko valtakuntaa ajatellen, mutta riittäkööt nämä osoittamaan urheilun voimaa Turussa tällä hetkellä.

KUNTOLIIKUNNAN harrastus osoittaa voimansa kävelijöiden, hökkääjien ja hihtäjien suurina joukkoina valaistuilla pururadoilla ja hihtoladuilta. Voidaan puhua kymmenistä tuhansista harrastajista. Tätä vahvistaa vielä mm. prof. Seppänen tekemä tutkimus, josta käy ilmi turkulaisten hyvä harrastus kuntoliikuntaa kohtaan.

OMAN lisänsä kuntoliikuntaan tuovat eri teollisuuslaitosten kuntoliikuntatoiminnat. Kilpaurheilijoiden ja kuntoliikkujiin määrä ja laatu ovat varmasti Turussa maamme parhaita.

URHEILULAITOSTEN kohdalla on tilanne se, että eräissä kohdin o'emme muita paikkakuntia edellä ja toisten kohdalla paljon jäljessä.

ON helppoa todistaa Turun urheilun olevan varmasti aivan maan parasta. Palloliussa koripallon, jääkiekon ja jalkapallon kohdalla maan kärkijoukko. Yleisurheilun loma-kausi on muuttunut nousuksi ja Turussa on jo jälleen maan parhaita yleisurheiluseuroja. Tähän voitai-

URHEILUHALLI. Kupittaalilla on ehkä ainoan Turun yllepeiny alle urheilulaitosten joukossa. Tämä aihe antaa lostavat mahdollisuudet viidetoista urheilulajin harrastukseen. Kupittaan jalkapallostadion valoineen on myös vähintään ty-

dyttävää tasoa. Kuntoliikunnan har-
rastajille on myös saatu eri puolille
kaupunkia valaistuja pururatoja ja
ne ovat erittäin suosittuja. Kaikkien
muiden urheilulajien kohdalla on
toivomisen varaa. Urheilupuisto,
Turun urheilupaikoista kuuluisin,
on menettämässä asemansa yhtenä
maailman parhaana yleisurheilu-
kenttänä. Hiilmurskarata ei ole
enää urheilujoiden suosiossa ja kun
hiilmurska on loppumassa, kokko
kentän käyttö kahden vuoden ku-
luessa on vaakalaudalla. Nopeat
peruskorjaukset ovat tarpeen, mut-
ta ne ovat tulossa vasta neljän
vuoden kuluttua. Urheilupuiston so-
siaaliset tilat ovat niin huonot, ettei
niistä voi edes puhua, joten nekin
vaatisivat pikaisia korjauksia. Tu-
russa on muita urheilukenttiä neljä-
toista, mutta missään muualla kuin
Urheilupuistossa ei ole 400 m:n ra-
taa.

JÄÄKIEKON kohdalla Turussa on
myös jouduttu erittäin ikävään va-
loon, koska Turku on esim. mestar-
ruussarjassa ainoa halliton kaupun-
ki. Parannus tähän onnettomaan ti-
lanteeseen on tosin näkyvissä,
mutta se tulee perin hitaasti. Ns.
luonnon jäätä Turussa on tyydyt-
tävästi, joten esim. koulujen koh-
dalla tilanne on hyvä.

KUN Turun kokoisessa kaupun-
gissa kunto- ja kilpaurheilun on
palvellut pieni Ylioppilaskunnan ui-
mahalli jo kymmeniä vuosia, niin
ei ihme, että kunnan uimahallin
puuttuminen on todettu erittäin ikä-
vänä asiana. Korjaus tähänkin
asiaan on tulossa, mutta sekin vie
vielä vuosia. Kuntoliikujan kan-
nalta kaupungin kehityksessä on
eräs erittäin vakava asia, johon pi-
täisi viipymättä saada korjaus ja se
on meillä vallitseva rakennustyyl.

TURKU-SEURA, ÅBO-SAMFUNDET r.y.

Toiminnanjohtaja -
Verksamhetsledare

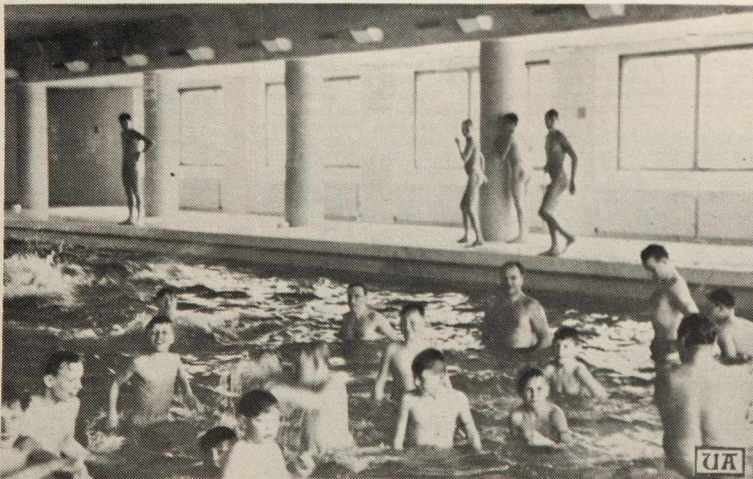
Taina Herrala
Århusink. — Århusg. 3 F
Puh. — Tel. 392 491

Svenskspråkig sekreterare -
Ruotsinkielinen sihteeri

Erik Bergh
Mustainveljestenkuja —
Svartmunkegränd 2 A
Tel. — Puh. 13 030

Postisiirtotili - Postigiro
TU 32 300

● Uimahalleja syntyy — tässä kuva
ensimmäisestä ajankuikaisesta Yli-
oppilastalossa.

Tapa nohtaa viheralueet tule
myöhäisemmässä vaiheessa näyttä-
mään oman kurjtuksensa, kun kun-
toliikujalle ei jätetä asemakaavoit-
uksessa tilaa. Tällä hetkellä on
käytännöllisesti katsoen kaikki ne
pururadat tehty, joita Turkuun voi
rakentaa. Uusia asuma-alueita
suunniteltaessa olisi ehdottomasti
varattava viheralueita liikkujille.

VAPAA-AJAN ongelmien poista-
miseen liikunta suo erittäin hyvät
ja hyödylliset mahdollisuudet. Tu-
russa kuitenkin tätä sektoria ei
ole lähdey hoitamaa tehokkaasti.
En voi olla vertaamatta jälleen asi-
oiden hoitoa Tampereella tämän
asian tiimolta. Siellä on kymmenen
liikunnanohjaajaa hoitamassa va-
paa-aikalautakunnan nimissä kun-
toliikkujen tarpeita. Meillä urheilu-
toimisto on saanut kymmenien vuosi-
en kuluessa yhden toimistovirkai-
lijän avukseen, ja kuitenkin työt
ovat varmasti kahdenkymmenen
vuoden aikana myös lisääntyneet
uusien laitojen myötä niin paljon,
että paperisota on ainoa, joka ur-
heilutoimistossa voidaan hoitaa.
Jotta asiat saataisiin kuntoon, olisi
ehdottomasti luotava uusi organi-
saatio urheilutoimistoon ja myös
täytettävä organisaatioon vaaditta-
vat paikat kiireellisissä. Ainoastaan
tällä tavalla luodaan edellytykset
sekä kilpaurheilijoiden että kunto-
liikkujien tärkeiden asioiden kehit-
tämiseen Turussa.

TAMAN suppean selvityksen
pohjalta ei voi tulla muuhun loppu-
tulokseen kuin siihen, että urheilu-
laitosten valmistamisen suhteen ol-
laan Turussa harrastuksen ja tason
huomioiden vaatimusten jäljessä.
Toivottavasti päättävät elimet Tu-
russa ryhtyvät nopeisiin toimenpi-
teisiin asian korjaamiseksi.

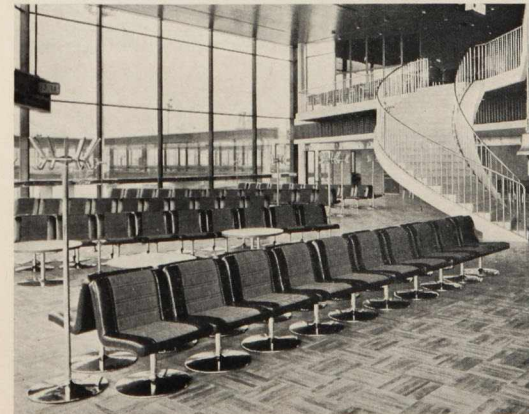
Kauppat.lis.
REINO KANERVA:

TURKU OSTOS- JA MATKAILU- KAUPUNKINA RUOTSALAISEN LAIVAMATKAILIJAN SILMISSÄ

Reino Kanerva

● Turun sataman uusi ajanmukai-
nen matkustajaterminaali pystyy
aikaisempaa joustavammin palvele-
maan Turkuun saapuvia ja täältä
lähteviä matkustajia, joiden luku-
määrä on jatkuvasti lisääntynyt. —
Valok. HedeFoto.

KUN puhutaan Turusta, maini-
taan usein sana "lännen portti".
Portti, josta suomalaiset matkaili-
jat ja viime vuosina myös yhä ene-
nevässä määrin työnhakijat ovat
suunnanneet askeleensa Ruotsiin
ja muulle Eurooppaan. Mutta Tur-
kua on totuttu pitämään porttina
myös lännestä tuleville matkaili-
joille, eikä edes nopeasti kehittynyt
lentoliikenne tai kasvaneet yhteydet
Ruotsista muihin suomalaisiin sata-
mahin ole saaneet tätä kuvaa hami-
nenemään. Kun vuonna 1941 mat-
kustajamäärä Suomen ja Ruotsin
välisessä liikenteessä oli vajaa
30.000 matkustajaa, se 10 vuotta
myöhemmin oli jo noin 230.000 hen-
keä ja edelleen 10 vuotta myö-
hemmin noin 490.000 matkustajaa.
Varsinainen nousu on kuitenkin
tapahtunut 1960-luvulla, sillä vuon-
na 1968 ohitettiin miljoonan mat-
kustajan vuosiraja ja kolme vuotta
myöhemmin eli vuonna 1971 luku
oli melkein 1,5 miljoonaa matkus-
tajaa vuodessa. Ja Viking-linjan
aloittaessa ensi kesänä toimintansa
Turussa on ilmeistä, että matkus-
tajamäärät Turun satamassa kas-
vavat ainakin entisellä vauhdilla.

MUTTA onko Turku varautunut
riittävän hyvin tähän matkustaja-
tulvaan? Sanaa "lännen portti" on
toisinaan käytetty myös ironisessa
ääniliikussa. Portti, jonka läpi kii-
ruidetaan mahdollisimman nopeasti
muualle, koska Turku ei tarjoa mit-
tään matkailijalle. Miten esimerkiksi
ruotsalaiset laivamatkailijat, jotka
tänä päivänä ovat erottamaton osa
Turun kaupunkikuvaa varsinkin
lauantaipäivinä, kokevat Turun
matkailukaupunkina ja ostosten-
tekopaikkana? Saadaksen vas-
tauksen tähän kysymykseen Turun
Kauppakorkeakoulussa suoritettiin
viime kesänä asiaan liittyvä kar-
toitava tutkimus markkinoinnin se-
minaarityönä. Tutkimuksen tekijä,
kauppat. ylioppilas Marjut Eserola
ja Merja Tuomisto haastatelli-
vät noin kahtasataa ruotsalaista
laivamatkustajaa siten, että osaa
haastateltiin heidän tullessaan Tur-
kuun, osaa heidän lähtiessään ta-

kaisin. Näin haluttuun saadaan toisaalta selville se, minkälaiset olivat heidän ennako-odotuksensa Turun suhteen ja toisaalta se, olivatko kokemukset vastanneet odotuksia. Kysymykset koskivat paitsi eräitä yleistietoja lähinnä ostosten tekoa, yöpymistä, ruokailua, virkistytymistä ja huvittelua sekä informaation saantia.

ENTÄ mitä mieltä matkailijat olivat Turusta? Ensinnäkin on todettava, että ruotsalaisten mielestä Suomi todella on hintatasoltaan halvempi maa kuin Ruotsi. Tämän vuoksi on ymmärrettävää, että haastatelluista matkailijoistakin lähes puolet ilmoitti olevansa ostosmatkalla eli yhtä suuri osa kuin loma-matkailijoistakin. Talvella tämä suhde ilmeisesti vielä kasvaa ostosmatkailijoiden eduksi. Tämä myös selittää sen, että suurin osa haastatelluista oli vain ns. yhden päivän matkailijoita.

KUN vertaillaan ruotsalaisten matkailijoiden ostoskäytöksiä todella suoritettuun ostoksiin, voidaan todeta niiden vastanneen toisiaan hämmästyttävän hyvin. Tämä ilmeisesti selittyy sillä, että matkailijoilla on suhteellisen runsaasti etukäteisinformatiota siitä, mitä Turusta kannattaa ostaa. Suurin osa ostoksista on elintarvikkeita ja seuraavina tulevat lasi ja keramiikka, tekstiilit (mukaanluettuna vaatteet) sekä jalkineet.

OSTOSPAIKOISTA tärkeimmät ovat kauppahalli ja tavaratalot. Varsinkin kauppahalli herätti erittäin suurta ihastusta ja on ilmeisen onnellista Turulle, ettei päätöstä kauppahallin lopettamisesta ole tehty kuten takavuosina jo suunniteltiin. Päinvastoin pitäisi nopeasti suunnitella hallin palvelumahdollisuuksien lisäämistä ja parantamista. Esimerkiksi kielivaikkeitä ja aikaista sulkemisaikaa pidettiin epäkohtina. Myös yhden Turun kaupunGIN informaatiopisteen sijoittaminen johonkin vapaana olevista tonteista saattaisi olla informaation jaon kannalta mielekäs ratkaisu.

YLEENSÄ matkailijat olivat tyytyväisiä Turun ostospaikkoihin. Eri-tyisesti pidettiin positiivisina puolina ystävällisyyttä ja avuliisuutta sekä erikoisvalvemuotoja, kuten ostosten kuljettamista laivaan. Toisaalta oltiin erityisen petettyneitä aukioloaikoihin sekä siihen, että Turussa on varsin vaikeaa löytää eri alojen erikoisliikkeitä. Myös odotettiin suurempaa joustavuutta siinä, että ostosten maksaminen vuotaita sekä toivottiin lisää ruotsinkielistä palvelua.

YÖPYMISVAIKEUKSIA ei matkustajilla ollut, joten majoitustilaa Turku ilmeisesti pystyy tarjoamaan riittävästi. Sen sijaan monet kaipasivat päivähotellia, jossa yhden päivän matkailija voisi levähtää

muutaman tuntiin ostosten jälkeen ennen paluumatkalle lähtöä ja jossa voisi myös mukavasti säilyttää ostokset. Myös ruokailupaikkoihin oltiin yleisesti tyytymättömiä. Eri-tyisesti lapsiperheet mutta myös monet muut pitivät suurena puutteena sitä, ettei Turusta löydy riittävästi viihtyisiä keskitason (ravintolan ja baarin väliä) ruokailupaikkoja.

TURKU tunnetaan erityisesti nähtävyyksikaupunkina ja tämä pitää paikkansa myös ruotsalaisten laivamatkailijoiden suhteen, joista monet ilmoittivat mm. Turun linnan, Käsiyöläismuseon, Sibeliusmuseon ja satamaterminaalien miellyttäviksi yllätyksiksi. Kuitenkin taas kerran tulivat pettymyksinä esille nähtävyyksipaikkojen aukioloajat ja näin varsinkin Turun linnan aukioloa arveltiin. Monet odottivat edelleen, että Turussa on huvipuisto ja sen puuttuminen oli ilmeinen pettymys. Lapsiperheet valittivat lisäksi

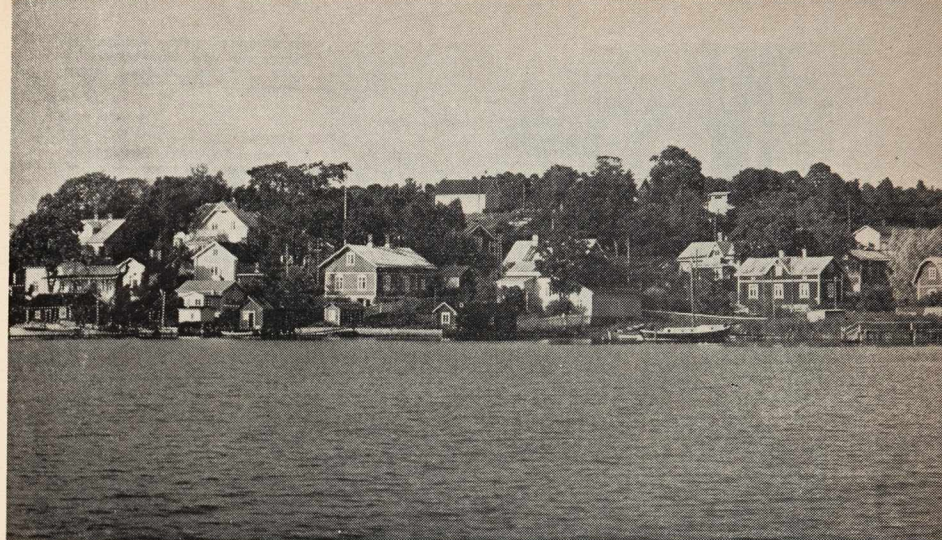
● Turun kauppahalli on saanut runsaasti asiakkaita mm. ruotsinmaalaisista turisteista, jotka varsinkin viikon vaihteessa tekevät ostosmatkoja Turkuun. Valok. HedeFoto.

puistojen heikkoa varustelutasoa lasten viihtyvyyttä aiatellen ja yleisesti koettiin negatiivisena seikkana huvittelu- ja virkistytymispaikkojen vähäisyys.

MIKSI sitten Turkuun tullaan? Tärkein merkitys on hyvillä liikeneyhteyksillä ja ostosmahdollisuuksilla. Kuitenkin erityisesti vanhemmat henkilöt olivat kiinnostuneita itse Turusta ja sen historiasta. Lisäysinä voidaan vielä mainita viihtyisiä ja rentouttava merimatka sekä suorat jatkoyhteydet muualle. Mutta on ilmeisesti myös niin, että matkan suuntautumiseen vaikuttaa se informaatio, joka matkailijalla on käytettävissään matkan kohteesta.

Turku uhraa Suomen paikkakunnista eniten varoja informaation jakamiseksi matkailijoille. Niinpä myös etukäteisinformatioon oltiin suhteellisen tyytyväisiä. Ne, joiden mielestä informaatio oli puutteellista, olisivat tarvinneet lisätietoja mm. nähtävyyksistä, vapaa-ajanviettomahdollisuuksista, kaupungin sisäisestä liikenteestä, erikoisliikkeistä ja ruokailupaikoista. Mainittakoon lopuksi, että suurin osa matkailijoista ilmoitti saaneensa informaatiota ennen matkaa lähimmäiltä tuttavapiiriltään.

KOKONAISUUTENA ottaen ruotsalaiset turistit olivat joko kohteliaita tai kutakuinkin tyytyväisiä kaupunkiimme matkailu- ja ostos-tenkopaikkana. Toisaalta meillä ei ilmeisesti ole syytä liian suureen itsetyytyväisyyteen, sillä puutteitakin löytyy varsin paljon. Me elämme tällä hetkellä matkailun vuoksisaalon harjalla ja mikäli mielimme saada matkailijoita myöhem-

● Yleisnäkymä Pikisaaren vanhasta asutuksesta.

PIKISAARI – ASUNTO-ALUE JA ULKOMUSEO

● Pikisaaren ovat tuhannet turkulaiset nähneet veneestä tai laivasta — vain harvat ovat tulleet siellä käyneeksi. Pikisaaraiset ovat tähän mennessä taistelleet erään nykyajan mukavuuden, vesijohdon saamiseksi alueelle, mutta toistaiseksi turhaan. Toisaalta on fil.lis. Jukka Eenilä kiinnittänyt huomiota tähän alueeseen. Hänen mielestään Pikisaari ja välittömästi kaupungin keskustaan liittyvä Port Arthur ovat samanarvoisia kohteita, jotka molemmat olisi säilytettävä tulevaisuudelle. Museolautakunta tuleekin seuraavan suojelukohdeluettelonsa yhteydessä harkitsemaan ainakin muutaman telon säilyttämistä Pikisaaressa.

Tämän päivän Pikisaari tarjoaa epäilemättä yllätyksen keskikaupungilta saapuvalla kävijälle. Lähenteen päin aukeavan vesistön varrella kohoaa jyrkän mäen reunalla vanhaa asutusta. Näköala merelle on upea ja kyläyhteisö tai pieni esikaupunkielue — kumpaa nimitystä halutakaan käyttää — vartioi kaupungin sisäntuloväylää. Rakennukset ovat vanhoja, mutta järjes-

tään hyvässä kunnossa. Tapaamme ensimmäiseksi eläkkeellä olevan työnohtaja A. Karlssonin, joka vakuuttaa, että täällä asutaan, kunnes viedään pois jalat edellä. Vesijohto vain on asukkaiden toivomuksena ja vaatimuksena. Nykyisin vesilaitoksen auto tuo vettä kesäisin, mutta tavella on tulvata toimeen muutamalla harvalla kaivolla. Alueen

kaikissa kaivoissa ei näet ole kunnon vettä.

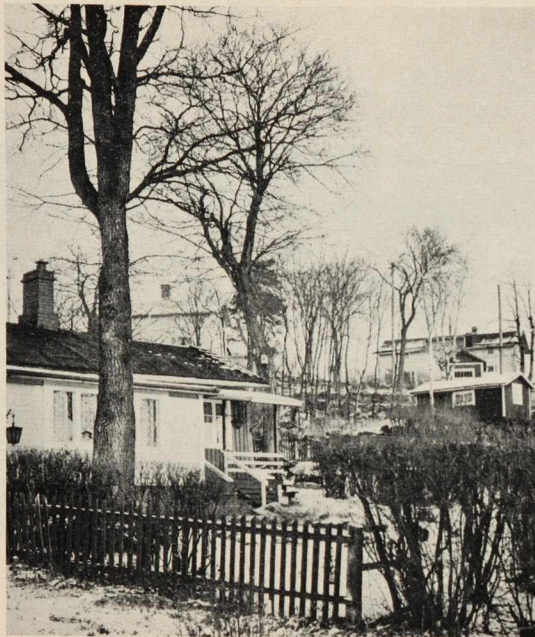
Sama vesikysymys on päällimmäisenä luotsi O. Niemisen toivomuslistalla. Kerran kokeiltiin porakaivoakin, mutta kun vielä 45 metrin syvyydestä tuli suolaista vettä, oli pantava tulppa suulle. Teknillinen apulaiskaupunginjohtajaakaan ei tuntunut olevan asiasta perillä, kun kerran käytiin kysymässä ja kiirehtimässä vesijohtosiaa.

Samaa pulmaa valittaa myös esikaupungilla kotoisin oleva nuori rouva Sinikka Karlsson. Muuten Pikisaari on hyvä asuinpaikka.

Sadevesikin kerätään tarkoin talteen käytettäväksi kasteluun, pyykinpesuun jne. Jokaisen rännin alla on näin syksyllä täysi linnyn vettä. Lisäksi on yhdyksunnan keskellä kailla sementtiallas, johon kesällä kerätään sadevettä käytettäväksi kasteluun ym.

VANHA SATAMA-ALUETTA

Nykyinen asutus Pikisaaressa on perua vanhoilta satama-aioilta. Enää ei voida täsmälleen määritellä ajan-

● Pikaasaaren vanha asutusta. Rakennukset ovat hyväkuntoisia ja siiksi asukkaat viihtyvät asuma-alueella. — Valok. Arvo Salminen.

kaankartanoa, jonka sisääntuloväylä, nimeltään Pikaasaaren Salmi, on suurin tie Airstolta Turkuun”.

Aikoinaan Turusta kulki ruopattu ”kanaali” joen suulta Pikaasaaren edustalle. Siellä purettiin isommat laivat ja tavarat soudettiin prommuilla jokirannan varastoihin.

Vielä myöhemmin Pikaasaaren edustalla lastattiin talvehtiviin purjelaivoihin sisämaasta talvikelillä tuotua lankkua. Mutta rautatien valmistuttua v. 1876 tavaraliikenne siirtyi nykyiselle Kanavaniemelle. Pikaasaari säilyi silti merenkulun palveluksessa valtion luotsiaseman paikkana aina vuoteen 1959, jolloin luotsiasema siirrettiin Kanavaniemelle valmistuneeseen matkustajapaviljonkiin.

Kaupungin ja valtion välisessä sopimuksessa luotsiaseman rakennukset siirtyivät kaupungille. Tontti oli pakkolunastettu valtiolle v. 1907. Siellä toimii edelleen kaupungin luotsiasema, jossa satamaluotsit päivystävät ympäröivän vuorokauden. Luotsiasemalta on iso olohuone, keittiö ja pieni vartiohuone.

OIVA KOIVISTO

kohtaa, jolloin merenkulku on alkanut käyttää Pikaasaarta. Sen alkuperäisestä nimestäkään ei ole tietoa; mutta saarena ollessaan sitä on käytetty Arolan tilan lehmä- ja lammastaitumena. Merenkulun tarkoituksiin saarta on jossain määrin käytetty jo 1620-luvulla.

Mutta varsinainen satama-alue Pikaasaaresta muodostui 1640-luvulla, kun kauppias Peter Thorvöst hankki omistusoikeuden ”rantakapaleeseen kahden vuoren välillä”. V. 1649 vuokrasi sitten norlantilainen tervanpolttoyhtiö Thorvöstitä paikan ja v. 1653 Thorvöst myi tervahovin ja pikipolttimon ”saarella” samaiselle norlantilaiselle yhtymälle. Pikaasaari-nimen synty on tätä kautta selvä, mutta paikan rinnakkaisnimenä esiintyy pitkät ajat Skeppsholmen (Laivaasaari) kaupungin riidellessä itselleen sen omistusoikeutta.

Piki- eli Laivaasaaren asema oli selvä Turun kaupungin ulkosatamana io 1700-luvun alussa ja kun maistraatti v. 1726 ryhtyi selvittämään satamaolosuhteita, kuultiin asiassa kaupungin luotsiaja Erich Kissalaa ja Anders Sorwaa. Heidän lausunnostaan kävi selvillä mm. seuraavaa:

” — — — Edelleen he sanoivat olevan lähimpänä Turkuja erään sataman, jota kutsutaan Pikaasaariksi, vastapäätä Ruissalon kunin-

● Vesijohtoverkoston puuttumisen takia pikisaarelaisten on otettava vesikalvoista, joissa kaikissa ei kuitenkaan ole kunnon vettä. Kuvamme vesiposti on rakennettu asukkaiden vesipulan helpottamiseksi. — Valok. Arvo Salminen.

Fil.maisteri

TAINA HERRALA:

Samppalinnan mylly — kappale elinkeinoelämämme historiaa

● V. 1860 valmistunut Samppalinnan mylly, jonka toiminta lopui kuluvan vuosisadan alkuvuosina taloudellisiin vaikeuksiin. Kuvassa etualalla Samppalinnan Kesäteatterin rakennelmia.

● Samppalinnan myllyn ei liity tunnettuja romanttisia tarinoita, joita vanhojen myllyjen kohtaloihin on totuttu yhdistämään. Myllytontukin on ollut niin ujo, ettei liene kenellekään näyttänyt. Kun mylly kuitenkin on runsaat 100 vuotta seisonut uljaalla paikallaan, se varmasti tietää paljakaan; sen omista kohtaloista kertovat kaupunkimme aikakirjat vain perin vähän. Sen historia on näet ollut aivan tavallisten pikkuahtajien historiaa, joiden elämä kulkee ohi jättämättä suurempaa merkkiä itsestään.

SILLOIN kun mylly 1800-luvun puolivälin jälkeen rakennettiin, alue oli vain karua ja paljasta kalliota. Engelin asemakaava jätti näet Turun palon jälkeen kaupunkimme

monet kukkulat kokonaan koskemattomiksi, joita kadut ja asukkaiden tontit puutarheineen reunustivat. Vasta yksityisten mesenaattien huomion vähitellen kiintyessä ruumiin kalliioihin, näiden kaunistaminen alkoi, niin että ne lopulta olivat kaupunkimme todellisena koristuksena. Luonnollisesti turtuistiin ensin lähinnä silloista asutusta oleviin Vartiovuoren mäkiin ja sen viereiseen osaan Samppalinnan mäkeä. Myllymäkitontti jäi ulko-ottele. Vielä kun 1890-luvulla ruvettiin puuhaamaan urheilupuistoa, todettiin suurimman osan alueesta oleen pelkkää somerikkoa, puhtaita kalliota ja lammikoita, joissa lapset talvella kävivät luistelemassa.

SAMPPALINNAN MYLLY kohosi aikanaan hyvin yksinäiselle paikalle; sen alapuolella Aurajoen rannassa seisovat riveissä vain porvareiden varastomakasiinit. Maailman meriä purjehdintu laivuri Juho Antinpoika

päätti jäädä maihin ja ryhtyä ansaitsemaan elantonsa myllytoiminnalla, johon kukkulainen Turku tarjosi todella hyvät mahdollisuudet. Hän sai maistraatilta luvan myllyn rakentamiseen 1859, ja komea nelikerroksinen mamsellimylly oli valmis jo seuraavana vuonna. Piirustukset lienevät olleet aina Saksasta saakka. Laivurimme uskoi hyvin menestyvänsä yrityksellään, sillä hän uskaltanut rakentamaan komean asuinrakennuksenkin myllynsä viereen. Rakennus käsitti peräti yhdeksän asuinhuonetta, yökoin, eteisen ja leivintuvan. Juho Antinpoika ei kuitenkaan ehtinyt saada yritystään tuottamaan, vaan kuollessaan 1866 hän oli varsin velkainen mies. Palvelusväen palkatkin olivat jääneet maksamatta monen vuoden ajalta.

JUHO Antinpojan kuoleman jälkeen mylly siirtyi uusiin käsiin. Uusi isäntä, Adolf Tengström oli

hänkin laivuri, joka sai kaupungilla alueen vuokralle lupaluustaan huolehtimaan tontin kaunistamisesta istuttamalla vuosittain alueella 25 lehtipuita. Tengströmin isännöitsijä kuitenkin kestänyt kovin kauan, sillä jo 1880-luvulla tavataan myllyn kohdalla asiakirjoissa maininta uusista isännöistä Nordströmistä ja Lundgrenista, joista toinen oli leipuri toinen mylläri. Myllyn elämä vilkastui heidän aikaanaan, sillä ammattimiehinä he ryhtyivät harjoittamaan myös leipomokäsitteä erikoistuen laivelaivien eli kirsyan tuottamiseen. Myös Sampaalinnan piparkakut tunnettiin pitkään aina meidän vuosisadalleme saakka.

MYLLYN aktiivisen toiminnan aika ei kestänyt kauan, sillä jo nyt tulemme myllyn viimeiseen omistajaan, luutnantti Johan Christian Thoménin, joka myllytoiminnan ohella jatkoi edeltäjänsä leipurintointia kirsyan ja piparkakujen tuottajana. Jo vuosisadan vaihteessa hän kuitenkin joutui vähitellen lopettamaan myllyn toiminnan, sillä myllyvanhukseen siivety olivat vuokrymmien tuiskuisia lahoneet

niin pahoin, ettei niiltä enää uskaltaisi käyttää; luutnantilla taas ei ollut varaa siipien uusimiseen. Hänen kuollessaan 1903 toiminta loppui auttamattomasti. Kuitenkin perimätiedon mukaan Turun torilla vielä vuosina 1904—1905 myytiin Sampaalinnan jauhoja. Thoménin mukana historiaan siirtynyt mylly jäi kaupunkikuvaan taloudellisen kehityksen erään vaiheen eläväksi muistomerkiksi, jota me nykyään pidämme lähes koriste-esineenä muistamatta, että mylly on aikanaan kiinteästi kuulunut oman aikansa tuotantoelämään. Myllyn toiminnan loppumiseen lienevät osaltaan vaikuttaneet suuret Joiden kanssa pieni Sampaalinnalla ei pystynyt kilpailemaan. Teollistuminen syvästi pieneni myllyn syrjäin.

THOMÉNIN perikunta myi myllytontin vuokraoikeuden Eschnerin v. paasairaalaosastolle, jonka tarkoituksena oli rakentaa alueelle sairaala. Säätiö oli perustettu 1853 48-vuotiaana kuolleen kauppias Carl Gustaf Eschnerin testamenttiarvon. Eschner oli paljon sairastellut elämänsään ja määräsi testamentissaan

varansa käytettäväksi sellaista sairaalaa varten, jossa olisi 50 vapaa-paikkaa köyhiä ihmisiä varten. Aika kului, sairaalahanke viivästyä vuosi vuodelta, kunnes 1916 todettiin, ettei myllytontti ollut ensinkään sopiva sairaalaa varten. Myllyn siivet sentään korjattiin Petreliuksen sääntöjen varoin. Turun Sanomissa tammikuussa 1948 oheissa kirjoituksessa toimittaja Louhisto mainitsee, että ennen sotia olisi pohdittu myllyn sopivaisuutta kahvilaksikin, mutta tämä jäi pelkäksi puheeksi. Nyt on myllyn kohdalla kuitenkin alkanut uusi vaihe, kun kesäisin sen juurella eletään intensiivisti ja myllyn arvolle sopivaa elämää Sampaalinnan kesäteatterin voimin.

TULKOON loppuksi vielä mainitaksi myllyyn liittyvä pieni pieni mutta sitä traagisempi tarinanpöytä: Thomén tytärtä ovat Turun maagiantarkistossa tallella olevan tiedon mukaan kertonut, että myllyn siivet olisivat kerran pöyriessään surmanneet ihmisen. Tosiasiassa lienee kuitenkin kyseessä ollut paikalla lehty ryöstömurha, joka jäi selvittämättä.

Fil.kand.

MARTTI PARKKARI:

Turun Musiikkiopisto 10-vuotias

● Tänä syksynä tuli kuluneeksi 10 vuotta siitä, kun Turun Musiikkiopisto aloitti toimintansa. Kun ottaa huomioon Turun monipuoliset musiikkiperinteet, oli voinut olettaa, ettei Turussa ennen Turun Musiikkiopiston perustamista ollut laitosta, joka olisi tarjonnut mahdollisuuden ammattiliseen musiikinopetukseen saamiseksi kaupunkiin perustettiin Turussa v. 1960 musiikkiopiston kannatusyhdistys. Se ryhtyi varatuomari Veikko Hankomäen johdolla suunnittelutyön ohella hankkimaan opetusvälineistöä, kunnes perusteellisten alkuvuokien jälkeen v. 1962 päästiin aloittamaan varsinaisen opetustyö.

OPETUKSEN tavoitteet asetettiin jo alunperin korkealle. Opiston ensimmäisen johtajan, laajasti arvostetun musiikkipersoonallisuuden, Tauno Hankomäen ympärille koottiin maan johtavia taiteilijoita ja pedagogoja toteuttamaan pitkälevää, ammattiliseen pätevyytteen tähtävää opetusta. Vuonna 1966 viulutaiteilija Tuomas Haapasesta tuli opiston uusi johtaja, ja hänen aikanaan on edelleen johdonmukaisesti noudatettu opetukselle asetettuja korkeita tavoitteita.

OPISTO aloitti toimintansa Läntinen Rantakatu 14:ssä, joka kuitenkin pian osoittautui ahtaaksi. Vuonna 1964 saatiin Konserttitalosta lisätiloita. Kolme vuotta myöhemmin tapahtui toimintaloitusuudessa ratkaiseva parannus, kun opetus voitiin siirtää Linnankatu 43:ssa oleviin uusiin tiloihin. Keskitettyinen yhteen paikkaan merkittiin selvästikin tötehon lisäystä.

OPISTON aloittaessa toimintansa oli oppilasmäärä 194, ja se on tasanisesti kasvanut vuosittain. Nyt opiston XI toimintavuotena aloitti siellä musiikin opiskelun 340 oppilasta. Opettajikunta on vastaavasti kasvanut kymmenessä vuodessa neljäästä vakinaisesta opettajasta 14:ään. Tuntiopettajia on nykyään 29.

VUONNA 1967 hyväksyttiin Turun Musiikkiopisto musiikkiopistolaitoksen valtionavustusta säätelevän lain piiriin. Musiikkiopistolain epätäydellisyydestä ja määrärahojen riittämättömyydestä huolimatta mer-

● Viulunsoiton opetusta. Turun Musiikkiopiston johtaja Tuomas Haapasen ohjaamassa oppilastaan Ilkka Viljasta.

Turussa tapahtuu

TURUN kaupungin ja Viking-linja Oy:n välillä allekirjoitettiin perjantaina 17. 11. 1972 sopimus, jonka mukaan kaupunki rakentaa yhtiölle kaksi laituripaikkaa ja terminaalin Kanavanien laituripaikkojen 6—7 edustalle. Viking-linja aloittaa viimeistään 16. 6. 1973 mennessä lauttaliikenteen reitillä Turku—Tuusula ja asettaa liikenteeseen kaksi suurlaattaa, jotka suorittavat päivittäin ainakin kaksi lähtöä sekä kuljettaa vähintään 100.000 tonnia tavaraa vuosittain Turun sataman kautta. Kaksikerroksisen, kivestä ja lesista rakennettavan terminaalirakennuksen pituus on noin 50 m ja pinta-ala 1.000 neliömetriä. Sopimuksen allekirjoittivat kaupungin johtaja J. Leino ja kaupungin lakimies, varatuomari Iiro Saari sekä toimitusjohtaja Kaj Grundström ja varatoimitusjohtaja Karl Johan Hagman. Tiistaina 14. 11. 1972 allekirjoitettiin urakkasopimus satamalaiturien rakentamisesta kaupungin ja Rakennus Oy:n välillä. 1.98 milj. markan urakkasopimuksen allekirjoittivat satamalaatukunnan puheenjohtaja Paul Lindberg ja toimitusjohtaja Kalervo Kallio. Läsä allekirjoitusilaisuudessa olivat lisäksi varatuomari Paavo Heinonen, aluejohtaja Pauli Vahtonen ja satamainsinööri Kalervo Mauramo.

PROFESSORI Jussi Mäntynen on jälleen luovuttanut Turun kaupungille neljä kappaletta pienoiso-

veistoksia ja oikeuden suurikokoinen "Kurki"-veistoksen valattamiin pronssiin. Luovutetut pienoiso-veistokset ovat Gallen-Kallellan "Ives", prinsssi Wilhelmin "Puuska hirvi", J. K. Paasikiven "Nuija" ja "Pieni kotkaryhmä", joista viimeksi mainittu on luonnos Kotka-veistokseen Turun kaupungille. Teokset vastaanottivat kaup. johtaja Väinö J. Leino ja kaup. sihteerit Paavo Mäkinen. Niinkään kaupunki sai oikeuden valittaa ilman taitteilla-palkkiota pronssiin sulhukuvaveistoksen "Iso kurki", jonka siirtämisestä sopivaksi katsottavaan paikkaan Aurajoen rannalle prof. Mäntynen esitti toivomuksen.

FARMOS-yhtiöihin kuuluvan turkulaisen Lääke Oy:n uuden tehdas- ja tutkimuslaitoksen vihkiäisiä vietettiin 9. 10. 1972. Uusien ajanmuokautuneiden tilojen tilavuus on 46.600 kuutiometriä. Kutsuvieraina tilaisuudessa olivat mm. sosiaali- ja terveysministeri Seija Karinen, maaherra Sylvi Siitonen ja lääkinhallituksen pääjohtaja, prof. Leo Noro. Kotimaisten kutsuvierain lisäksi läsnä oli runsaasti ulkomaisia kutsuvieraita. Tervehdyspuheen lausui pääjohtaja Teppo Korte ja juhlapuheen piti rehtori Kaarlo Hartiala.

ENSIMMÄISEN suomalaisen valokuvan ostosta tuli marraskuun 3 p:nä kuluneeksi 130 vuotta. Turkulainen piirilääkäri Henrik Cajander otti 3. 11. 1842 valokuvan Nobelin talosta Turussa. Gajanderin originaalidagerrotyypit sekä turkulaisien käyttökorttien taustapainatuksia oli 3—12. 11. 1972 näytellä Turun linnassa.

OSUUSKUNTA Turun Messut järjestää v. 1973 aikana neljä erikoisnäyttelyä, joista kaksi uutta. Uusia ovat Turun Konserttitalossa 24. 2.—4. 3. järjestettävä Rakennustarvike 73 sekä 16.—18. 3. Muoti Kutsuu 73. Aikaisemmista erikoisnäyttelyistä ovat ohjelmassa 7.—15. 4. Kuppitaan Urheiluhallissa järjestettävä Meri Kutsuu 73 ja 1.—4. 11. Väinö Aaltosen museossa järjestettävä Kulta ja Hopea 73. Osuuskunnan syyskokous valitsi hallintoneuvoston jäseniksi kansanedustaja Paavo Aitton, varatuomari Antti Katajainen, teollisuusneuvos Martti Ruolan ja maaherra Sylvi Sil-

● Turun linnassa oli viime lokakuussa arkkitehti Charles Bassin näytelmä noin 200-v. syntymäpäivänä muistoksi.

● Ilotaliaseuhyntinen Bassi on suunnitellut Turkuun uusia rakennuksia. Hän tuli v. 1802 Tukholmasta maahame ja toimi tällöin m.m. Akatemiatalon rakentamisen valvojana. Vv. 1811—1824 hän asui Helsingissä, sillä hän oli noina vuosina Suomen intendenttikonttorin johtajana. Hän palasi senjälkeen takaisin Turkuun, jossa kuoli v. 1840.

tasen. Hallintoneuvoston puheenjohtajaksi valittiin kaup. johtaja Väinö J. Leino sekä varapuheenjohtajiksi vuorineuvos Veikko Väinö ja toimitusjohtaja Irla Ketonen. Osuuskunnan hallitukseen valittiin merenkulkuneuvos Nils Wetterstein ja kaup. maist. Sven Stendahl.

TURUN kaupungin raittiuslautakunta ja Turun suomenkielinen työväenopisto järjestivät luontopäivät Turun huumeilanteesta. Päivien luonnat olivat 11. 10. 1972 jolloin luontopäivät vanhempi konstajipetti Antti Valtanen ja kaupunginviskaali Jukka Laurila. Turun A-klinikan lääkäri Stig-Eyrik Björkqvist luennoi 18. 10. 1972. Viimeiset luennot pidettiin 25. ja 1. 11. Työväenopiston ala-alaan oli järjestetty kuukauden avoinna ollut näyttely, jonka tunnuskuna oli "Irti huumeista". Mielenkitoisen näytelyn järjestäjänä oli kaupungin raittiuslautakunta, jota asustivat ennaltaehkäisevää huumeainevalistustyötä tekevät klubiryhmät, Turun nuorisoseaman toimeryhmä ja somistaja Veikko Lehtonen. Osa näyttelystä oli omistettu tervehden ja raittiiden harrastustajien esittelylle, jossa korostettiin raitista, päihdyttävistä aineista vapaata elämäntapaa.

TURUN YLIOPISTON YLIOPPILAS- KUNNAN 50-VUOTISJUHLAT

● Vuonna 1922 perustetun Turun yliopiston ylioppilaskunnan opiskelijain luku oli corporation syntymävuotena varsin alhainen. Perinteet syntyivät vireässä tahdissa. Tärkein oli tietenkin vuosijuhlapäivän määrääminen ja siksi valittiin H. G. Porthanin syntymäpäivä, marraskuun 9:s. Kuvassamme ensimmäinen kunniakäynti, johon ylioppilaskunta marssi in corpore yliopistorakennuksessa — ent. Phoenix-hotellissa — sijainneesta huoneistostaan. Patsaalla puhussa kuraattori Erkki Vuori.

TÄSTÄ lähtökohdasta ylioppilaskunta on laajentunut valtavasti 50 vuoden aikana — onhan opiskelijämäärä nykyisin lähentymässä 8000. Juhlamuodot ovat myös laajentuneet. 50-vuotisjuhlia vietettiin kokonainen viikko.

JUHLAVIIKKO käsitti ajanjakson 6.—12. 11. 72. Maanantaina 6. 11. klo 14 oli Ylioppilastalossa seminaari "Musiiikinetus peruskoulussa". Alustajina olivat lehtori Ellen Urho ja toimittajat Pekka Gronow ja Anna Kaarina Kiviniemi. Klo 17 käsittelyä jatkettiin aiheesta "Peruskoulun musiiikinetustajakoulu" musiiikinetustajakoulu Linnala-Kekkonen johdolla. Muitakin alustajia ja puheenvuoron käyttäjiä oli runsaasti. Klo 18 oli vielä Promenad-konsertti. Useita musiiikinyhteyksiä esiintyi.

TIISTAINA 7. 11. klo 19 oli Ylioppilastalossa keskustelutalousohjelma "Korkeamman opetuksen asema nykyisessä yhteiskunnassamme". Osanottajina nähtiin opetusministeri Ulf Sundqvist, korkeakouluneuvoston puheenjohtaja Mikko Niemi, Turun yliopiston vararehtori Osmo Ikonen ja Suomen ylioppilaskuntien liiton edustaja Jyrki Oranen sekä eri poliittisten puolueiden edustajia. Puhetta johti Pekka Kilpi.

VALTAKUNNALLISEN raittiusviikon teemana oli tänä vuonna Selvää matkaa Turun kaupungin raittiuslautakunta järjesti 29. 10. 1972 Turun Konserttitalossa raittiusviikon avajaisjuhlan, jossa tervehdyssanat lausui raittiuslautakunnan puheenjohtaja Lauri Kaisalmi ja juhlapuheen piti maaherra Sylvi Siiltanen. Muusta ohjelmasta vastasivat Turun kaupunginorkesteri, Turun Kiikurit, Turun Helikatytöt, Marja-Terttu Dietrich, Lahja Salvianderin liikuntakoulun oppilaat ja mieskuoro Laulun Ystävät.

Ennen juhlaa raittiuslautakunta sekä turkulaiset raittius-, liikenne- ja kansalaisjärjestöt järjestivät Selvää matkaa-mainosautokulkuun ja kilpailun. Kulkueseen osallistui 50 autoa ja kilpailtiin 22 joukkuetta. Kilpailun parhaat olivat Turun Moottoriavien Raittiusseura, Turun Kansantanssin Ystävät ja Ry.

Taimi II. Kunniakirjan ja kunniamaininnan saivat Maarian Kämmevät ja Turun Kristillinen Raittiusseura. Kulkueen järjestäytyessä Kauppatorilla kaupunginvaltuuston puheenjohtaja Heikki Munter esitti kaupungin tervehdyksen ja musiiikista huolehti Turun seurakunnan puhallinyhtye.

Ilalla Kupittaan Urheiluhallissa pidetyssä nuorisotilaisuudessa esiintyi mm. rockyhtye VOODOO. Viestikilvassa olivat mukana mm. urheilijat Pekka Päiväranta, Risto Ivanoff ja Ilkka Nummisto sekä MM-suunnistajatytöt Liisa Veijalainen. Juontajana toimi Harri Melasniemi. Liikenneveivikauskilpailun Osuusliike Tarmola lahjoitti jopo-pyörän. Raittiusviikon aikana Turussa järjestettiin yli 50 yleisötalousohjelmaa.

V. 1982 toimintansa aloittanut Turun tyttölyseu vietti 6.—7. 10. 1972 90-vuotisjuhliin. Sampoalinnalla nähtävillä koulutalo valmistui v. 1926 ja lisärakennus v. 1968. Valtion kouluna lyseo on toiminut 80 vuotta. Vuodesta 1964 koulussa on toiminut 8-vuotinen linja, jota ensimmäiset oppilaat suorittivat ylioppilastutkintoon tämän vuoden keväällä. Kaikki viime vuoden syksyllä kouluun tulleet I-luokkalaiset aloittivat 8-vuotisen tyttölyseon, joten koko koulu muutettiin asteittain 8-vuotiseksi. Koulun oppilasmäärä on meneillään olevana lukuvuonna 1.009 ja opettajia on 59. Koulun ensimmäisenä johtajattarena toimi Olga Lemberg 1882—1919. Naema Lemberg johtajattarena 1919—1925 ja rehtorina 1925—1935, Armas Ensio rehtorina 1935—1953, Toivo Lehtovaara rehtorina 1953—1965 ja

KESKI-VIIKKONA 8. 11. esitettiin Kino Palatsissa poliittinen elokuva-sarja, kestoaika n. 6 tuntia.

VARSINAINEN vuosijuhlapäivä 9. 11. alkoi klo 10 kunniakäynnillä H. G. Porthanin patsaalla ja V. A. Koskenniemen haudalla. Klo 12 pidetyssä edustajien juhlakokouksessa jaettiin ansiomerkkejä ja kutsuttiin Soihukillan jäseniksi oikeustieteen tohtori Hannu Klami ja varatuomari Pekka Kilpi. Klo 13.30 oli onniteltujen vastaanotto. Klo 18 Turun Kaupunginteatterissa alkaneessa pääjuhlassa esitelmöi Tasavallan presidentti Urho Kekkonen aiheesta "Näkökohtia Suomen ulkopoliitikasta", mikä illalla televisioitiin. Juhlan musiiikista huolehti SHO:n soittokunta ja puheenvuoroja käyttivät ylioppilaskunnan esimies Jukka Miikkola, kaupunginvaltuuston puheenjohtaja Heikki Munter, yliopistonrehtori Kaarlo Harjula ja ylioppilaskuntien liiton varapuheenjohtaja Jukka Rantanen. Päätenumeroana oli kaupunginteatterin esittämä näytelmä "Aura ja tähdet". Juhla-ilallisilla Turun linnassa klo 22 lausui juhlayleisön tervetulleeksi ylioppilaskunnan hallituksen puheenjohtaja Harri Kainulainen, musiiikista huolehti Diletanti di Turku ja vuosijuhlaesitelmän piti ap.prof. Juha Vikatmaa aiheenaan "Vesien saastuminen riksoikeudellisesta näkökulmasta".

PERJANTAINA 10. 11. oli klo 19.30 Akatemiatalossa V. A. Koskenniemi-matina ja klo 21 Ylioppilasteatterissa Valtari — Jantti — Koljosen näytelmä "Kulkurin valssi" lauantaina 11. 11. klo 20 tanssitilaisuuksia Ylioppilastalossa ja Kärensä sekä laulu- ja kabareetiltoja osakunnissa ja sunnuntaina 12. 11. klo 12 lastenjuhlat Ylioppilastalossa. Lastenjuhlien riemuohjelmassa kuvassa.

siitä alkaen nykyinen rehtori Aili Suvanho.

ALEKSIS Kiven päivänä 10. 10. Turun Aleksis Kivi-Kerho suoritti kunniakäynnin kirjailijamestarin patsaalle Turun Kaupunginteatterin edustalla. Tilaisuuden musiiikiohjelmasta huolehti Turun Metsänkävijäin soittokunta ja puheen piti kouluneuvos Sampo Haahela. Kerhon sepeleen laskivat puheenjohtaja, assessor Erkki Vuori ja sihteeri, myymälänhoitaja Esko Koskelin. Lisäksi laskettiin Turun ylioppilaskuntien sepele ja kaupunginteatterin "Seitsemän veljeks" näyttelijäin kukkalaite.

TURUN kaupunki, Suomi—Neuvostoliitto-Seura ja v. 1923 perus-

tettu "Kansainvälinen kirja"-yhtiö — Mezhdunarodnaya Kniga — järjestivät yhteistoiminnassa 13.—22. 10. 1972 Wainö Aaltosen museossa neuvostoliittolaisen kirjanytelyn Sosialistisen Neuvostotasavaltojen Liiton 50-vuotisjuhla-voiton merkeissä. Näyttelyn avauksen suoritti pääkonsuli P. G. Krekoten. Kutsuvieraina olivat länna mm. maaherra Sylvi Siiltanen ja kaup. johtaja Väinö J. Leino.

Näyttelyssä oli esillä noin 700:n neuvostoliittolaisen kirjailijan teoksia suomeksi, venäjäksi, saksaksi ja englanniksi sekä lisäksi kirjayhtiön julkaisemia äänilevyjä, postimerkkejä, diakuvia sekä sanomaa aikakauslehtiä. Yhtiö tuottaa kirjoja 130 eri maahan ja sillä on kaupalliset suhteet yli tuhanteen kirja-alan yritykseen eri puolilla maailmaa, mm. 15:een suomalaisen kustantamon tai kirjakaup-

paan. UNESCO:n tilastojen mukaan Neuvostoliitto on kirjojen julkaisumäärissä maailmantilaston kärjessä. Maassa on neuvostovallan aikana julkaistu 38 miljardia kirjaa, ja joka kuudes kirja maailmassa on neuvostoliittolainen. Neuvostoliitos toimii 214 kustantamoa, jotka julkaisevat kirjoja 145 eri kielellä ja näistä 89 on maan alueella puhuttavia kielia.

TURUSSA Wainö Aaltosen museossa 19. 10. 1972 järjestettyjen paikallislisäliikennepäivien osallistui Turun, Tampereen ja Helsingin liikenkelaisten johtohenkilöitä ja lautakuntien jäseniä. Päivän teemana oli "Julkinen liikenteen turvallisuus". Apul. kaup. johtaja Paavo Koponen ja dipl. Pentti Savolainen selostivat Turun kau-

pungin liikenneilain historian ja tulevaisuuden näkymiä. Muina alustajina olivat toimistopäällikkö Erik Durchman, toimitusjohtaja Matti Laamanen, osastopäällikkö Helge Henriksson ja ylijohtaja Rauno Mäkinen. Päivän yhteyteen oli järjestetty pienimuotoinen liikennevälineiden näyttely. Tilaisuudessa olivat läsnä maaherra Sylvi Siltanen, läänineuvos Yrjö Alharmi ja poliisimestari Helge Kukkamäki.

★

TURUN kaupungin Käsiytyöläiskatu 7:ään perustamassa askartelutalossa on jokaisella kaupungin asukkaalla mahdollisuus käydä askarilemassa. Toiminta aloitettiin syksyllä ja ensimmäisellä koulutuskerroksella opetettiin tekemään lastutöitä. Osanottajia oli 16 ja ohjaajana Kirsti Oksanen. Ennen vuoden vaihdetta järjestettiin vielä loppileikkauk-, Darvin-, tina- ja emali-työkurssit.

★

TURKULAINEN rakennustoimisto A. Puolimatka Oy sai tänä vuonna valtakunnallisen yrittäjäpalkinnon asuntotuotannon kehittämistä maassamme. Viime helmikuussa 25 vuotta täyttänyt yhtiö oli siihen mennessä rakentanut 20 000 asuntoa eli asunnon noin 70 000 ihmiselle. Taitelija Mauno Honkan suunnittelema palkinto on hopeasta valmistettu tyylitelty rataskuvio, joka on kiinnitetty tammi-alustalle yhdessä keltaisen Y-kirjaimen kanssa. Turkulaisista yrityksistä on aikaisemmin saanut yrittäjäpalkinnon Oy Wallac Ab v. 1969 ja Oy Navire Ab v. 1971.

★

VARSINAIS-SUOMEN Sokeritautiyhdistys Diabetes on saanut oman toimintajoukon Aurakatu 5:stä. Yhdistys on anonut ja saanut Turun kaupungilta 40 000 markan korotoman lainan uusien tilojen oston rahoittamiseen. Lääkin ja sairaanhoitajien vastaanoton ohella kuluu uusiin tiloihin diabeetikkojen opastus- ja kerkhotilat. Neuvolassa järjestetään erityisohjelmaa nuorille, mm. tri Antti Kumento aloittaa toiminnan nuorten, yli 15-vuotiaitten poliklinikalla.

★

TURUN kaupungin historiallisessa museossa avattiin 5. 10. 1972 pukuhistoriallinen näyttely "Suomalaisia asepuuja 125:n vuoden aikana." Noin vuoden ajan avoinna oleva näyttely pyrkii antamaan kuvan asepuun kehityksestä Suomessa vuodesta 1846 jolloin Suomen Krenatoiritarkk'ampujajoukko muodostettiin ja siiolettiin Turkuun — aina nykypäivien saakka. Sanomalehdissä julkaistun ilmoituksen tuloksena museolle

Leningradin päivä Turussa 12. 11. 1972

★ Turussa vietettiin sunnuntai 12. 11. 1972 yhdeksättä kertaa perinteistä Leningradin päivää, jonka johtavana aiheena tänä vuonna oli Sosialististen Neuvostotasavaltojen Liiton 50-vuotisjuhla. Päivän tilaisuuksiin osallistuivat mm. Leningradin kaupungin valtuuskunta johtajanaan kaupunkineuvoston toimeenpantavan komitean varapuheenjohtaja Fjodor Kokorov, NSS:n Leningradin osaston valtuuskunta johtajanaan Ystävystalon johtaja Viktor Krekov ja ammattilyhdistysväen valtuuskunta johtajanaan ammattiliittojen neuvosto-organisaatiokomitean puheenjohtaja Pjotr Popov. Neuvostolaivaston 85-jäseninen laulu- ja tanssiryhty konsertoi Turussa ja antoi kuudennen konsertin Leningradin päivän pääjuhlassa Turun Konserttitalossa 12. 11. 1972. Juhlan avauksen suoritti kaup. johtaja Väinö J. Leino, tervehdyksen Turulle esitti varapuheenjohtaja Fjodor Kokorov ja juhlaesitelmän piti pääkonsuli P. G. Krekoten.

NEUVOSTOLAIVASTON laulu- ja tanssiryhtyteen vastaanottoilaisuudessa Turun Taidemuseon edessä puhuivat Turun kaup. valtuuston puheenjohtaja Heikki Munter, Turun varuskunnan päällikkö, eversti Pauli Kaskeala ja yhtyeen johtaja, komentaja Aleksei Kolesnikov. Saman päivän illapäivällä yhtye konsertoi Konserttitalossa turkulaisille varusmiehille ja illalla oli ensimmäinen konsertti yleisölle. Tämä, kuten yhtyeen muut viisi konserttia oli loppuunmyyty.

TURUN kaupungin nuorisolautai-

lahjoittivat asepuunsa Uudenmaan Rakauarykmentissä palvelleet johtaja Aeon Aminoff (Helsinki), ratumestari Kurt Degerman (Vihti), everstiluutnantti Carl von Haartman (Espanja) ja johtaja Mikael Sawela (Kokkola). Museon asepuukokoelmiin on nyt saatu arvokkaana lisänä Uudenmaan Rakauarykmentin asepuun mallit 1922 ja 1936. Asepuun kehityksestä kerrotaan kuvin ja tekstin sekä museon kokoelmista valittujen asepuukuvien avulla.

★

kunnan järjestämä Suomen ja Neuvostoliiton ystävyystoimintaa esittelevä valokuvanäyttely avattiin lauantaina 11. 11. 1972 Turun Yliopiston luonnontieteen talossa. Tilaisuudessa puhuivat nuorisolautakunnan puheenjohtaja Antti Suominen, Ystävystalon johtaja Viktor Krekov ja SNS:n ylioppilasneuvoston puheenjohtaja Armas Lahti. Turun Taidehallissa avattiin lauantaina 4. 11. 1972 leningradilaisen grafiikan näyttely, jossa oli esillä 82 työtä 34:ltä graafikolta. Turun Taitelijaseuran järjestämän näyttelyn avauksen suoritti kaup. johtaja Väinö J. Leino. Turun Konserttitaloon järjestetyn Neuvostoliiton 50-vuotisjuhlanäyttelyn avajaisilaisuudessa sunnuntai 12. 11. 1972 puhuivat Turun kaup. valtuuston puheenjohtaja Heikki Munter ja pääkonsuli P. G. Krekoten. Turun Kaupunginorkesterin puhallinyhtye esitti musiikkia kapellimestari Paavo Raution johdolla.

YSTÄVYYSPÄIVÄ aloitettiin sunnuntaina aamupäivällä kukkien laskulla Aurakatu 15 edustalla siiaitsemalle Leninin muistolaatella. Kukkalaatteen laskivat mm. Turun ja Leningradin kaupungien edustajat. Järjestösihteeri Jorma Valtakari puhui.

Päivällä Turun kaupunki tarjosi lounaan leningradilaisille valtuuskunnille.

Maanantaina Leningradin kaupungin valtuuskunta vieraili aamupäivällä Puolalan yhteislyseossa, joka kaksi vuotta sitten solmi ystävyysopimuksen Leningradin koulun numero 154 kanssa. Maanantai-iltana pidettiin Turun linnan Kuningkaansalissa Turun kaupunginvaltuuston juhlaistunto, johon ystävyyskaupungin valtuuskunnat osallistuivat. Tervehdyspuheen piti kaup. johtaja Väinö J. Leino ja esitelmöitsijänä oli prof. Jaakko Nousiainen.

TURUN Työväen Uimarit vietti 50-vuotisjuhlaansa perjantaina 10. 11. 1972, jolloin oli mm. juhlavastaanotto Hotelli Turussa. Onnittelevia esittivät mm. Turun kaupunki, Turun Työväen Säästöpankki ja Osuusliike Tarmola. Tilaisuudessa onnittelien erällä seuran jäsenille SVUL:n, SUL:n ja TUR:n levykkeitä, plaketteja, ansiomerkkejä ja standeareja. Seuran perustava kokous pidettiin 14. 5. 1922 ja tässä yhteydessä seuran liittyi 60 jäsentä. Rekisteröimispaperit seuralle saatiin 16. 8. 1922. Ensimmäiseksi puheenjohtajaksi valittiin Jussi Väi-

nio, sihteeriksi Pentti Vihervaara ja rahastonhoitajaksi Kosti Lumme. Nykyiseen johtokuntaan kuuluvat Pekka Lundberg puheenjohtajana, Seppo Jalava varapuheenjohtajana, Terho Potinkara sihteerinä, Rauha Vihervaara rahastonhoitajana ja muina jäseninä Aarne Karmaavaara, Jarkko Salmi, Hannu Jalonen, Osmo Kanerva ja Antti Jokinen. Kunniapuheenjohtaja on Pentti Vihervaara.

★

SYÖPÄKROONIKKOJEN auttamiseksi toimeenpantussa valtakunnallisessa "Punainen sulka"-keräyksessä kertyi varoja yhteensä 5.223.664 mk 91 p, josta Turun 11:n Lions-klubin osuus oli 197.838 mk 37 p. Maan toiseksi sijoittui LC Turku—Suikkila keräystulokellaan 55.005 mk 21 p. Yli 20.000 mkn keräystuloksen saavuttaneita oli yhteensä 39 klubia ja niiden joukossa ovat Suikkilan klubin lisäksi Turku—City 25.454 mk 50 p ja Turku—Abo 22.807 mk. Turun ja Porin läänin yhteistulos oli 829.940 mk 58 p, joka on asukasta kohti 1,22 mk.

★

SUOMESSA 29. 10.—7. 11. 1972 vietetyn Korean demokraattisen kansantasavallan elokuvaivikon merkeissä Kino-Turussa esitettiin 3.—4. 11. 1972 Pohjois-Koreassa tuotetut elokuvat "Kukkaistytty" ja "Kumgang-San vuoristoittö". Turun kaupungin tervehdyksen esitti kaup. johtaja Väinö J. Leino ja Suomi—Korea Seuran Turun osaston puheenjohtaja kansanedustaja Anna-Liisa Jokinen lausui korealaisen valtuuskunnan ja yleisön tervetulleeksi. Valtuuskunnan jäsen, elokuva-alan pääohjaaja Maek Min puhui. Turussa vieraat tutustuttiin.

★

VALTATIE 1:n parannustyö vällillä Skanssinmäki—Ylikylä Paraisien tienhaaraan Kaarinassa on valmistunut. Tiesuuden vihkäiset pidettiin keskiviikkona 31. 10. 1972. Avauspuheen piti Turun kaupunginvaltuuston puheenjohtaja Heikki Munter ja valtiovallan tervehdyksen esitti TVH:n pääjohtaja Martti Niskala. Tien yli pingoitun sinivalkeisen nauhan katkaisi kaup. johtaja Väinö J. Leino. Uudenmaantien jatkeena kulkevan moottorikadun pituus on 4,9 km. Lisäksi on rakennettu yksityisiä ja muita teitä n. 7 km, polkupyöräteitä ja jalanulkukäytäviä 10,2 km, risteysliitoja 2 kpl ja alkulukukäytäviä 7 kpl. Moottorikatu on 30 m leveä sisääntuloväylä, jossa on kaksi 7 m leveää ajorataa ja niissä kummassakin kaksi kaistaa. Ajoradat on toistaiseen erottu n. 10 m leveällä nurmikkaistalla. Kustan-

Sisällys - Innehåll

Lauri Huovinen: Turun tuomiokirkon tulevaisuus	3
Väinö J. Leino: Turku — Suomen Turku ..	5
Oiva Koivisto: Turun apulaiskaupunginjohtajilla on puheenvuoro ..	7
Aleksis Kiven muisto Turussa	8
Ole Torvalds: Pärlistickeri för en abbo: att tolka "Piae Cantiones" ..	9
Turun historian valottajia ..	10
Carl-Rudolf Gardberg: Frenckellska tryckeriet efter branden 1827	11
Pentti Koivunen: Koroinen, Turun edeltäjä ..	14
Erkki Vuori: Taidemuseo kertoo	16
Allan Salomaa: Kästeharjoja Portsan pojan koulutiellä	19
Anu Kaskeala: Äitini Paula Karasti, turkulainen kirjailija	20
Tuula Leimu: Teatteria käsiyönä. Peräruukkimestari Juhani Jaatinen muistelee	22
Taina Herrala: Turku-seura toimii	22
Aulis Potinkara: Onko Turku jäämassä takapajulle urheilulaitosten rakentamisessa?	25
Reino Kanerva: Turku ostos- ja matkailukaupunkina ruotsalaisen laivamatkailijan silmissä ..	27
Oiva Koivisto: Pikisaari — asuntoalue ja ulkomuseo	29
Taina Herrala: Sampallinnan mylly — kappale elinkeinoelämäme historiaa	31
Martti Parkkari: Turun Musiikkiopisto 10-vuotias	32
Turussa tapahtuu	33
Turun yliopiston ylioppilaskunnan 50-vuotisjuhlat ..	34
Leningradin päivä Turussa 12. 11. 1972	36
Liedon Vanhalinnan museoon kansatieteellinen osasto ..	39
Kansikuva: "Seitsemän veljeks" kuvia Turun Kaupunginteatterin esityksestä. — Valok. Juha Lukala.	

nutukset ovat n. 13,3 milj. mk, josta siltatöiden osuus n. 3,0 milj. mk, yksityisten liittyvä- ja järjestelykustannukset n. 0,7 milj. mk ja korvauskustannukset n. 2,5 milj. mk. Turun kaupungin kustannukset ovat 4.580.000 mk (kadut ja tiet 1,2 milj. mk, vesi- ja viemärijohtotyöt 900.000 mk, puhelinlaitosten työt 720.000 mk, sähköntuotannon työt 185.000 mk, alkukäytävät 400.000 mk ja tien rakennustöiden aloittamiseen 1.175.000 mk). Ryövärinkivi ja Skanssin veräjän pylväät ovat sijoittuneet tien viereen.

★

TURUN Nuorkauppakamarin järjestämä TV-stereo- ja kodinkeelet 73-näytely avattiin Turun Konserttitalossa perjantaina 27. 10. 1972. Neljä päivää avoinna oleen näyttelyn avauksen suoritti Nuorkauppakamarin puheenjohtaja, pankinjohtaja Pauli Komi. Näyttelyprojektin johtajana oli toimitusjohtaja Jukka Vihannto. Näyttelyleasettajina oli 20 alan valmistajaa ja maahantuoja. Pienimuotoisen näyttelyn tarkoituksena oli antaa kävijöille tilaisuuden tutustua alan huomattaviin uutuuksiin. Näyttelyssä oli myös saatavissa Suomen Radioleikkien Liitto ry:n kustantama 500-sivuinen valintaopus, johon oli koottu tietoja kuluttajia varten

useimmista maassamme valmistettavista ja maahamme tuoduista viihde-elektronikan ja kodinkonealan tuotteista. Näytelty yhteydessä suoritettiin taloudellisen yhteistyön Vastauskupungin jättämisen kesken arvotun värilevyn voitti turkulainen Rainer Lehtikoinen.

★

TURUN sotilaspiirin esikunta on oltanut käyttöönsä ansiomitalin ja viirin, jotka olemmat on suunnitellut taiteilija Olli Wäittilänen avustajanaan taiteilija Valte Kaski, jolle sotilaspiirin päällikkö, eversti Pauli Kaskela antoi perusaheet. Mitalin aiheena on Suomen leijonaliippua kannattava sotilaspari, joista toinen on 1500—1600-luvun väheen haarniska ja toinen nykyajan lompukkuun pukeutunut. Taustalla on Turun linnan siluetti ja ulkokehää kiertävä teksti ”Turun sotilaspiiri — Abo militärdistrikt”. Mitalin kustannuksista on vastannut vakuutusyhtiö Sampo-Tarmo. Viirin perusahe on sama kuin mitalin. Lisäksi on ylläntän valkealla pohjalla Varsinais-Suomen ja Ahvenanmaan vaakunat. Viirissä ei ole tekstiä. Viirin kustannuksista on vastannut Turun Osuuskauppapiiri ja Turun Osuuskauppa. Sen jälkeen kiinnitettävät omistustyökkeet kustantaa kultaseppä Erik Vesonen.

★

PAATTISTEN kunta liitetään Turun kaupunkiin v. 1973 alusta lukien. Kaksi kuukautta ennen liittoa Paattisiin valmistui uusi vierastalo, jonka suunnitteli arkkitehti Eero Konkola. Talon tilavuus on 6150 kuutiometriä ja lattiapinta-ala 1890 neliometriä. Päärakoisijana oli Insinööri-toimisto Kalevi Saksi Oy. Talossa, jonka rakentamiseen Turun kaupunki myönsi 500.000 markan korotuksen lainan, on tilat kunnallisille virastoille, kirjastolle, terveydenhuollolle ja uimahallille. Vierastalon viikki maaherra Sivi Siltanen ja tervehdyspuheen piti Paattisten kunnanvaltuuston puheenjohtaja Taito Jussiila. Puhujana oli Suomen

Kunnallisiin apulaisjohtaja Eero Koivukoski. Taiteellisesta ohjelmasta vastasivat Turun kaupunginorkesterin puhalinyhtye kapellimestari Ralf Sjöblomin johdollaopperalajaja Matti Kasta, näyttelijä Emil Saarinen ja Paattisten sekakuoro Juhani Heikön johdolla. Tilaisuudessa jaettiin Suomen Kunnallisiin ansiomerkkejä. (Suomen Turun numerossa 4/71 julkaistiin toimittaja Oiva Koiviston kirjoitus ”Kehittynyt ja yritteliäs Paattinen”).

★

LANSI-SUOMEN vesioikeuden annettua luvan Aurajoen alajuoksuun säännöstelyyn, Halisten padon rakennustyö aloitettiin toukokuussa ja ne saadaan päätökseen kuluvan vuoden lopulla. Padon rakentamisella suurennetaan Halisten vesialtan tilavuutta 400.000 kuutiometrillä seurauksella, että Halisten kosken yläpuolella olevassa noin 8 km:n pituisessa suvunossa keskiveden korkeus nousee noin metrin. Tulva-aikoina veeen pintaa voidaan rajoittaa lukuista tapahtuvalla juoksutuksella. Patoon tulevan viirivirtaamiskykyksen leveys on 46 m ja yläreuna korkeudessa NN + 7,00 m ja segmenttiliuksilla avattavien aukkojen leveys 8 m ja kynnys korkeudessa NN + 3,40 m. Padon rakentamiseen on käytetty betonia 1.250 kuutiota, rakennusterästä 60.000 kiloa ja kalliota louhihiu 500 kuutiota. Rakentamiskustannukset ovat noin 1,3 milj. mk. Rakennuttajana on Turun kaupunkin vesilaitos, joka on myös tehnyt säännöstelyn yleissuunnitelman.

★

TURUN kaupungin musiikkiteatteritoimikuntaan, jonka tehtäväksi kaupunginhallitus on antanut tutkia ja laatia selvitys, miten musiikkiteatteritoimintaa voidaan vastaisuudessa Turussa järjestää, teatterilautakunta on valinnut edustajikseen hovioikeudenneuvos Olavi Santalahden (puheenjohtaja), esittelijä Veikko Heikgrénin, teatterinjohtaja Ralf Långbackan ja hallintojohtaja

Jussi Valtakosken. Musiikkilautakunta on edustajikseen valinnut puheenjohtajansa Olavi Sarmion, varapuheenjohtajansa Veikko Tuohimaaan, kapellimestari Paavo Raution ja intendentti Kalevi Kuosaa. Teatterilautakunta on päättänyt toimikunnan työhön kutsua kaksi uutta asiantuntijaa, joista toisen nimeää Turun Oopperayhdistys ja toisen Abo Svenska Teater.

★

TURUSSA lokakuussa järjestettyyn Kemian Päivät 72 osallistui noin 700 kemistiä. Päivien järjestelyistä vastanneen toimikunnan puheenjohtajana oli prof. Atte Meretoja. Turun työväenopiston juhlasalissa pidetyssä tilaisuudessa päivien avauksen suoritti kauppa- ja teollisuusministeri Grels Teir. Päivien aikana pidetyissä lukuisissa esitelmissä käsiteltiin mm. elintarviketeknologian viimeaikaisia sovelluksia, prosessin dynamiikkaa ja säätöä, puunjalostusteknillisiä kysymyksiä sekä laitetekniikkaa. Osuuskunta Messut järjesti Turun Teknillisellä Oppilaitoksella kemian erikoisnäyttely, jossa oli näytelätesettajina 27 yritystä.

★

TURUN Kieli-instituutti sai torsiina 16. 11. 1972 arvokkaan tietosanakirjalajohituksen Saksan liittotasavallasta. Teossarjan nimi on Brockhaus Enzyklopädie. Sarjasta on valmiina 15 osaa ja sillä on suuri merkitys mm. diplomaattien kääntäjäopetuksessa ja koulutuksessa. Lahjoituksen teki teollista tutkimusta edistävä järjestö Deutsche Forschungsgemeinschaft. Lahjoituksen luovutti Saksan kaupallisen edustuston kulttuuriosaston päällikkö, konsuli Elisabeth Müller. Turun Goethe-instituutin johtaja Arno Berg totesi laitoksen avanneen semana päivänä Turun taidemuseossa saksalaista nykyaikaa esittelevän näyttelyn. Torstai-iltana pidettiin avajaiset paikallisessa instituutin uusissa toimitiloissa Yliopistonkadun varrella. Kir-

Mieluisa joululahja

TURKULAINEN KASKUKIRJA

”ko Pumpula flikat jokken putos”

Kirjakaupoissa.

Julkaisija: Turku-seura

jalajohituksen luovutustilaisuudessa olivat konsuli Müllerin ja johtaja Bergin lisäksi läsnä Turun Kieli-instituutin johtaja Atso Vuoristo, kieli-instituutin Saksan osaston johtaja Eike Fuhrmann, kaupunginjohtaja Paavo Mäkinen, ylioppilaskunnan edustajat Arja Korvenoja ja Tarja Lindén sekä konsuli Annemarie Kellin.

★

TURUN Taideyhdistyksen 80. vuosinäyttelyyn Taidemuseossa 27. 10.—26. 11. 1972 osallistui kutsuina Mikko Jalavisto, Inari Krohn ja Sam Vanni-maalauksin sekä sveitsiläinen Alex Sadkowsky grafiikkaryhmillä. Näyttelyyn 66 taiteilijaa tarjosi kaikkiaan 276 teosta, joista hyväksyttiin 44 teosta 22 taiteilijalla. Näytelyyn hyväksyttiin teoksia taiteilijoilta Milja Aarnio, Roger Ahlgren, Martin Ahlström, Kalle Eskola, Matti Helenius, Simo Helenius, Kristina Holmström, Hannu Hamäläinen, Reijo Koskela, Ulla Liuhalu, Nikolai Lehto, Antti Louhio, Jouko Moisala, Viljo Mäkinen, Leo Niemi, Erkki Nurmela, Hannu Riikonen, Kyllikki Seesjärvi, Seppo Sivonen, Valde Stenroth, Kai Stenvall ja Ulla Liuhalu (yhteistyö) ja Jyrki Vuori.

Arvostelulautakunnan puheenjohtajana oli Erik Berg ja jäsenenä Raimo Aarras, Esa Alin ja Vieno Orre sekä sihteerinä Veikko Lehtovaara.

★

TURUN kaupungin sosiaalijohtajaksi valittiin 16. 11. 1972 pidetyssä kaupunginvaltuuston kokouksessa lainop. kand. Pekka Ilmari Forsell Hämeenlinnasta ja Turun museojohitajaksi filtri Knut Hemming Drake Tampereelta. Forsell on svntynyt Turussa v. 1924 ja toimintavuodesta 1963 lähtien Hämeenlinnan kaupungin sosiaalijohtajana. Drake tunnetaan eritvisesti Hämeen vanhan linnan entistäjänä.

★

TURUN Lausuntakerho järjesti 25-vuotisjuhlaansa merkeissä 28.—29. 10. 1972 Runo 72-seminaarin, joka pidettiin Sibelius-museossa. Paneelin keskusteluun osallistuivat Kaarlo Isovalo, Markku Into, Kai Kyösti Kaukovaala, Jarkko Laine, Kosti Siironen ja Juhani Tikkanen. Tilaisuuden päätyttyä oli vuorossa ohjelma ”Virikkeitä”, jota antoivat mm. Aino Maija Tikkanen, Irja Lappalainen ja Marjatta Rostedt. Lauantai-iltana järjestetyssä seuran 25-vuotislaulantaissa esiintyivät Ella Eronen, Raili Sihvo, Irja Lappalainen, Liisa Majapuro, Marjatta Rostedt, Aino Maija Tikkanen, Matti Salonen ja Ester Lindgren. Esitysten välillä soitti ja lauloi Martti Parkkari. Sunnuntai-työskenneltiin ryhmissä virikkeiden pohjalta ja seminaari päättyi keskustelutilaisuuteen lausuntailiitista ja sen kehittämisestä.

★

LUONNONVÄÄRISTÄ leukupielistään tunneltu Lindströmin Akillalla oli Raunistulassa pieni polkupyöräjojaamo. Hän oli saanut verolipun, jossa komeileva summa oli hänen mielestään turhan suuri. Hän marssi taksoituslautakuntaan, kummarsi kohteliaasti ja sanoi virkailijalle:

— Täsa on varma tullu joku arhetys, ku ton Hesson veroklappu on mul lullu.

— Kenen ihmeen Hesson? kummasteli virkailija.

— No ton Huhtamäe Hessu, kyl mäkö luule, et nämä on hänel tarjoitettu, latkoitko Aku.

Eikä siinä sen parempaa valitusta tarvittu. Akun humorit hellytti taksoituslautakunnan ja summa aleni tuntuvasti.

(Teoksesta ”ko Pumpula flikat jokken putos.”)

Liedon Vanhalinnan museoon kansatieteellinen osasto

● Turun Yliopiston Vanhalinnan museossa on avattu kansatieteellinen osasto. Avajaisilaisuudessa Vanhalinna-museolautakunnan puheenjohtaja, prof. Vilho Niilema totei tervehdyksensä, että nyt toteutunut vaihe on jatkoa perustanlaskentällylle, jota v. 1957 perustettu museolautakunta teki prof. Esko Aaltosen johdolla vuoteen 1962 asti. Vanhalinnan museo yhdessä Turun historiallisen museon ja Luostarinmäen käsitöilmäismuseon kanssa muodostavat kokonaisuuden, jollaista muualla maassa tuskin on olemassa.

Yliopiston tervehdyksen esitti rehtori Kaarlo Harttiala. Prof. Ilmar Taive kertoi kansatieteen tutkimuksesta Vanhalinnan museossa ja prof. Unto Salo tutustutti vieraat Linnanmäen arkeologisiin kaivauskuin. Kuolemanjärvi-säätio luovutti seudun kanzallispuvun pantavaksi näytteille museoon.

Maanviljelijä Mauno Vanhalinna ja vaimonsa Ester luovuttivat v. 1956 omistamansa Vanhalinnan tilan Turun Yliopiston käyttöön ehdolla kehittää tilaa maanviljelystilana ja käyttää sen tuotto osittain arkeologiseen tutkimukseen. Opiskelutöinä suoritettavat arkeologiset kaivaukset aloitettiin uudelleen v. 1957 kartanon vierailijalla linnavuorella. Löydökset sijoitetaan tilan päärakennukseen erityiseiksi arkeologiseksi osastoksi.

Kansatieteellinen osasto sijaitsee entisessä navettarakennuksessa. Ylikertaan on sijoitettu raskaamman maatouluuseineiston historiallis-kansatieteelliseen osasto sekä alkeriaan kansanomainen esineistö esittely ja restaurointitali. Uudistustöitä on johtanut museon intendentti, fil. lis. Jukka Eenilä ja kokoelmien esitteille asettamisen suoritti fil.kand. Lauri Saresalo.

SUOMEN TURKU ABO, VÄR STAD

Päätoimittaja - Chefredaktör: Erkki Vuori, Kellonsoittajankatu - Klockringaregatan 3 A 21, puh. - tel. 19 575.

Toimitussihteeri - Redaktionssekreterare: Eino Lehtinen, Elinantie - Elinavägen 4 A 44, puh. - tel. 371 320.

Taluspäällikkö - Economichef: Taina Herrala, Kaupunginkanslia L. Rantakatu - Stadskansliet V. Strandgatan 17, puh. - tel. 10 868/280.

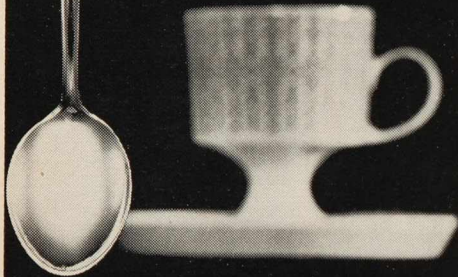
Ilmoituspäällikkö - Annonschef: Toivo Tikka, Hippoksentie - Hippovägen 35 E, puh. - tel. 334 848.

Levikkipäällikkö - Distributionschef: Marita Aaltonen, Maakunta-arkisto Aninkaisenkatu - Landsarkivet Aningaisgatan 11, puh. - tel. 13 058.

Toimituskunnan muut jäsenet - Redaktionsrådet andra medlemmar: Heimo Kallio - Reino Leimu - Meta Torvalds.

Ihastuttava kahvipöydän uutuus

Aino-lusikka.
Uusi, hienostunut
Kotkanpää-tuote,
jossa hopeaan muotoiltua
tyylilykkyyttä on korostettu
600-luvun suomalaisella
ornamentilla.
Arvokas yksityiskohta
jokaiseen kahvipöytään.
Kulta- ja kellosepanliikkeistä.
Design Kaija Österlund

AURAN KULTASEPPÄ OY

LEVYTMMATTO

PUUTARHAKATU 15
PUH. 33 44 34

ANTIIKKIA JA
TAIDETTA

ostaa ja myy

JOEL RINNE

HUMALISTONKATU 13
PUHELIN 11 147

Toivotamme Turkulaisille asiakkaillemme ja liiketuttavillemme

*Hyvää Joulua ja
Menestyksellistä Vuotta 1973*

AUTOKORROS

Kärsämäentie 2 - Puh. 23 472

KAUNE

Köydenpunojankatu 32 - Puh. 390 045, 390 165

Kiinteistötoimisto TUOMO LAATU

Eerikinkatu 5 B - Puh. 28 203, 331 390

Lihaliike REINO JOKINEN perill.

Kauppahalli 72—74 - Puh. 14 136
Hämeenkatu 9 - Puh. 15 314
Sofiankatu 1 - Puh. 305 668

Laukkuliike MARJANEN

Brahenkatu 14 Kauppapiha - Puh. 15 162

TURUN ASENNUSPAJA

Kristiinankatu 4 - Puh. 20 052

TURUN KAIHDIN

Eerikinkatu 38 - Puh. 29 935

TURUN VALO ja VOIMA

Brahenkatu 7 B - Puh. 20 222

VARRELA OY

Ursininkatu 13 - Puh. 19 557

Vesijohtoliike RAITA

Eerikinkatu 17 - Puh. 17 774, 18 615

Wg100 Palkintoromaani

**PAULA
KARASTI**
Rautalehti

"Elämä monimuotoisuudessaan
kasvaa esille teoksen
lehdiltä rajuna, todistusvoimai-
sena, siinä on jotain hyvin
myönteistä ja lukijaa
koskettavaa."
Erkki Vuorela,
Kainuun Sanomat
274 s. ovh. 17,-/21,-

WEILIN+GOODS

Vuosisataista kultasepäntaitoa Turussa

*Joululahjoiksi sopivia kulta- ja hopeakoruja ja esineitä
edustavat valikoimat nyt liikkeissämme*

Kultasepäneliike K. REMI

Kauppiaskatu 11 Puh. 17 561

YRJÖ SALMELA OY

Maariankatu 1 Puh. 18 871
Yliopistonkatu 22 Puh. 18870

KULTA-PUNTTI Kulta- ja Kelloliike

Hämeenkatu 1 Puh. 13 320

Kultasepäneliike NILO HILTUNEN

Hämeenkatu 12 Puh. 23 910

Kulta- ja Kelloliike JORMA SUOMINEN

Kristiinankatu 11 Puh. 18 237
Yliopistonkatu 24 Puh. 18 358

TURUN TYYLIKULTA

Vanha Littoistentie 67 Puh. 373 173

T:mi A. SUOJARVI KELLO- JA KULTALIIKE

Kauppiaskatu 11 Puh. 14 220

Kello- ja Kultaliike VENNI TUOMI

Yliopistonkatu 22 Puh. 11 329